

СТИВЪН КИНГ
НАЧИН НА ДИШАНЕ
ЗИМНА ПРИКАЗКА

Част 4 от „Особени сезони“

Превод от английски: Симеон Николов, 1993

chitanka.info

*Това е приказката, а не човекът, който я
разказва.*

„Мръсната среда прави мръсна бедност“.
АС/БС

„Чух го по клюкарската мрежа.“
Норман Уитфийлд

*„Всичко си отива, всичко минава, водата
тече, сърцето забравя.“*
Флобер

На Питър и Сюзън Строб

I. КЛУБЪТ

В оная снежна, ветровита, мрачна вечер се облякох малко порано от обикновено. Беше 23 декември хиляда деветстотин седемдесет и... година и предполагам, че някои от членовете на клуба също са бързали. През тези бурни вечери в Ню Йорк такситата минаваха много рядко и аз се обадох по телефона. Беше пет и трийсет и казах да ме вземат в осем. Жена ми вдигна вежда учудено, но не каза нищо. Изчаках до осем без петнайсет в апартамента ни в жилищна сграда на Петдесет и осма улица, където живеехме с Елън от 1946 година, и, когато таксито закъсна с пет минути, усетих, че вече се разхождам нетърпеливо.

Таксито дойде в осем и десет и аз скочих в него, особено щастлив да се спася от вятъра и да помърморя на шофьора, защото си го заслужаваше. Тоя вятър, част от студената вълна, която нахлу от Канада предния ден, си знаеше работата. Той свиреше и виеше край прозорците на таксито, заглушаваше радиото на шофьора и люлееше карирания таксиметров знак, поставен на пружини. Много от магазините бяха отворени, ала по тротоарите рядко се срещаха закъснели купувачи. Те вървяха свити и премръзнали.

През целия ден духаха силни ветрове и сега снегът заваля отново, отначало на тънка завеса, после далеч пред нас на улицата се изви вихрушка. Когато по-късно през тази нощ трябваше да се върна къщи, щях да си мисля с огромна неприязън за неприятното стечение на обстоятелствата: сняг, такси, Ню Йорк... но тогава не знаех това.

На ъгъла на Второ авеню и Четиридесета улица огромна блестяща коледна камбана заплува по пешеходната пътека като дух.

— Неприятна вечер — рече шофьорът. — Утре в моргата ще влязат още двайсетина души. Пияници. И проститутки.

— Така предполагам. Шофьорът дъвчеше дъвка.

— Е, хубаво избавление — каза най-сетне той. — По-малко благотворителност, нали?

— Вашият коледен дух — рекох — е поразително широк и дълбок.

Шофьорът продължи да дъвче дъвка.

— Да не си един от онези либерали с кървящи сърца? — попита той след дълго мълчание.

— Отказвам да отговоря, защото думите ми могат да се използват срещу мен — казах аз.

Шофьорът направи физиономия защо-ли-ми-се-падат-всетакива-умни-мърморковци... но си затвори устата.

Спряхме на ъгъла на Второ Авеню и Трийсет и пета улица и аз минах пеш половин пряка до клуба, свит срещу свирещия вятър, като държах с ръка шапката на главата си. За нула време жизнените сили сякаш потънаха дълбоко в тялото ми като проблясващо синьо пламъче е размерите на искра от запалка за газова печка. На седемдесет и три години човек усеща студа по-бързо и по-дълбоко. В студените нощи той трябва да си е вкъщи, пред камината... или поне пред електрическа печка. На седемдесет и три години няма и помен от гореща кръв, тя е по-скоро академично понятие.

Последният порив отмина, ала снегът, сух като пясък, ме шибаше в лицето. Зарадвах се като видях, че стълбите, които водеха нагоре към вратата на №249Б, са посипани с пясък. Това беше работа на Стивънс, без съмнение. Стивънс владееше много добре основното в алхимията на старостта: оловото злато не става, костите се превръщат в стъкло. Когато разсъждавам за такива неща, вярвам, че бог мисли в повечето случаи като Граучо Маркс.

Стивънс ми отвори вратата и аз влязох вътре. Минах по облицования с махагон коридор, после през удобно отворената двойна врата влязох в библиотеката, която служеше и за читалня, и за бар. Тя беше тъмна стая, в която проблясваха случайни светлини — лампите за четене. По-обилна, по-наситена светлина блестеше по дъбовия паркет на пода и аз чувах постоянния пукот на брезовите цепеници в огромната камина. Топлината изпълваше стаята и си помислих, че това място не е съвсем подходящо за мъж или жена с толкова много огън в сърцето. Чу се сухо, малко нетърпеливо шумолене на вестник. Това трябва да е Йохансен с неговия „Уол Стрийт Джърнъл“. След десет годишно общуване усещах присъствието му по начина, по който

четеше страницата за акциите — забавно... и по един спокоен начин изумително.

Стивънс ми помогна да си съблека палтото, като си мърмореше, че вечерта е отвратителна; прогнозите предвиждаха обилни снеговалежи през нощта.

Съгласих се, че нощта е наистина отвратителна, и пак погледнах назад към голямата и висока стая. Отвратителна вечер, бумтяща камина... и история с призраци. Казах ли, че на седемдесет и три години горещата кръв е нещо минало? Доколкото помня, да. Но при тая мисъл усетих нещо топло в гърдите си... нещо, което не беше причинено от огъня на сигурното и церемониално стивънсово посрещане.

Струва ми се, че разбирах причината — беше ред на Маккарън да разкаже своята приказка.

Вече десет години идвах доста редовно в зданието с номер 249Б на източната Трийсет и пета улица. По мой особен начин си мислех за тази антика като за „мъжки клуб“. Ала и досега не съм сигурен, че това е така и все се чудя как тази мисъл излезе на първо място.

През нощта, когато Емлин Маккарън разказа своята история — историята за Начина на дишане — имаше повече от трийсет членове на клуба и само шест от тях излязоха във ветровитата и студена нощ. А помня годините, когато тук имаше едва осем пълноправни членове, останалите бяха двайсет, може би и повече.

Предполагам, че Стивънс знае как е станало всичко това; единственото нещо, в което бях сигурен, беше това, че Стивънс е тук от самото начало, няма значение кога е то... и си мислех, че Стивънс е по-стар, отколкото изглеждаше. Много, много по-стар. Имаше слаб бруклински акцент, но въпреки това беше така непоколебимо коректен и убийствено педантичен като че е английски иконом от трето поколение. Неговата сдържаност беше част от често влудяващия ни чар, а тънката му усмивка приличаше на заключена и закована врата. Никога не съм виждал летописи, дори и да ги пазеше. Никога не съм виждал списък на задълженията — задължения нямаше. Никога не съм викан при секретаря на клуба — секретар не съществуваше и в номер 249Б на източната Трийсет и пета улица нямаше телефони. Там

нямаше кутии от бял мрамор и черни топки, а клубът, ако това беше клуб, никога не е имал име.

За първи път дойдох в клуба (ще продължа да го наричам така) като гост на Джордж Уотърхауз. Той ръководеше адвокатската фирма, в която работех от 1951 година. Моето издигане във фирмата — една от трите най-големи в Ню Йорк — беше непрекъснато, ала изключително бавно. Бачках здравата, бях работен кон, нещо като перфоратор... но няхах плам, няхах талант. Виждах съм хора, започнали по времето, когато се дипломирах, те вървяха с огромни крачки, докато аз продължавах да тепам и това не ме изненадва.

Уотърхауз и аз си разменяхме шегички на задължителната вечеря, която даваше фирмата през октомври и имахме малко повече срещи от есента на хиляда деветстотин шестдесет и ..... година, когато той се появи в моя кабинет в началото на ноември.

Това само по себе си беше доста необикновен случай и ми навея мрачни мисли (уволнение), които се уравновесиха с шеметни други (неочаквано повишение). Беше смайващо посещение. Уотърхауз се подаде на вратата, значката „Фи Бета Капа“ блесна спокойно на ревера му и той подхвана учтиво общи приказки, нищо такова, което да е обосновано или има някакво значение. Изчаках да свърши с шегите си и започнах по делата: „А сега накратко за тоя Кейзи“ или „Помолиха ни да привлечем вниманието на кмета към Салкович за...“ Сякаш нямаше никакви дела. Той погледна часовника си, каза, че му било приятно да си побърборим и трябва да си върви.

Още бях бледен и тъпеех, когато той се обърна и каза ненадейно:

— В четвъртък вечер се отбивам в едно място, нещо като клуб. Повечето от хората са големи боклуци, но някои от тях са приятна компания. Имат хубава изба, ако това ти харесва. От време на време някой разкаже интересна история. Защо не дойдеш някоя вечер с мен, Дейвид? Като мой гост.

Започнах да търся отговор — даже и сега не съм съвсем сигурен какво беше това. Предложението ме изненада. Издадох звука „моментен порив“, но в неговите ледено сини англо-саксонски очи под белите гъсти вихри на веждите нямаше „моментен порив“. И ако не помня какво точно му отговорих, то е, защото си помислих, че

неговото празно и объркващо предложение е от вида, който съм очаквал от него.

Елън реагира със забавно раздражение. От петнайсет години работех с Уотърхауз, Карден, Лоутън, Фрейзър и Ефингам и беше съвсем ясно, че не мога да очаквам повишение над средното ниво, в което се намирах; втълпи си, че за фирмата това е евтина подмяна на златния часовник.

— Старци, които разказват истории от войната и играят покер — каза тя. — Една такава вечер и трябва да си щастлив в читалнята, докато те пенсионират, предполагам... о, ще ти наляя двойно с лед.

Тя ме целуна сърдечно. Сигурно е прочела нещо по лицето ми — бог ми е свидетел, тя ме познава добре след толкова години, прекарани заедно.

През следващите седмици не стана нищо интересно. Когато си спомня за особеното предложение на Уотърхауз — наистина особено, защото идваше от човек, когото срещях не повече от десетина пъти годишно и когото виждам в обществото на увеселения три пъти годишно, включително и на вечерята на компанията през октомври — предположих, че съм сгрешил за изказа в очите му относно неговото официално предложение и го забравих. Или съжалявах за това. Но той — човек към седемдесетте, все още с широки рамене и атлетичен вид — дойде при мен един късен следобед. Тъкмо навличах палтото си, стиснал чантата с колене. Каза ми:

— Ако още искаш да пийнем нещо в клуба, защо да не отидем тая вечер?

— Ами... аз...

— Добре. — Той ми подаде лист хартия в ръката. — Адресът е тук.

Тази вечер той ме чакаше в подножието на стълбата и Стивънс ни отвори вратата. Виното наистина беше добро, както го похвали Уотърхауз. Той не си направи труда „да ме представи“ — взех го за снобизъм, но после схванах идеята — ала двама-трима от членовете сами ми се представиха. Един от тях беше Емлин Маккарън, който даже по онова време приближаваше седемдесетте. Той ми подаде ръка и аз я стиснах набързо. Кожата му беше суха, корава като подметка, опъната, почти като на костенурка. Попита ме играя ли бридж. Казах, че не играя.

— Адски хубаво нещо — каза той. — През своето съществуване тази игра е убила повече умни разговори след вечеря от всичко друго. — С тези думи той се отдалечи в мрака на библиотеката, където лавиците е книги се извисяваха до безкрайност.

Огледах се за Уотърхауз, но той беше изчезнал. Почувствах се неудобно, не на място и отидох към камината. Тя беше, както вече споменах, огромно нещо — изглеждаше особено грамадна даже в Ню Йорк, където обитателите на апартаменти като мен с мъка си представят такова разточителство, достатъчно голямо да прави всичко, по-голямо от пуканки и препечени филийки. Камината на номер 249Б на източната Трийсет и пета улица беше достатъчно голяма да опече на шиш цял вол. Тя нямаше решетка; вместо това над нея се извисяваше кафеникава каменна арка. В средата арката се нарушаваше от ключовия камък, който леко стърчеше навън. Той беше на нивото на очите ми и въпреки мъжделивата светлина без затруднение прочетох надписа, издълбан в камъка: **ТОВА Е ПРИКАЗКАТА, А НЕ ЧОВЕКЪТ, КОЙТО Я РАЗКАЗВА.**

— Ето те и теб, Дейвид — Уотърхауз стоеше толкова близо, че се стреснах. Не ме беше изоставил, само прескочил до едно неизвестно място да донесе напитки. — Нали пиеш уиски със сода?

— Да. Благодаря, мистър Уотърхауз.

— Джордж. Тук съм само Джордж.

— Добре тогава, Джордж — казах аз, макар че изглеждаше налудничаво да го наричам е малкото му име. — Какво е всичко...

— Наздраве — рече той.

Двамата отпихме.

— Стивънс е съдържателят на бара. Прави хубави напитки. Обича да казва, че това е малко, но жизнено умение.

Уискито тури край на чувството ми за обърканост и непохватност. Сложи край, но самото чувство остана. Преди да дойда загубих половин час да гледам в гардероба си и да се мая какво да облека. Най-подир се спрях на тъмнокафяв панталон и грубо сако от туид, подходящо за панталона, с надеждата, че няма да попадна в компанията на хора в смокинги, нито сред облечени с джинси и дърварски ризи мъже... и както изглежда, не съм бил далеч от истината. Новото място и новото положение карат човек да усеща жестоко всяко обществено действие, дори и най-малкото; и от този

момент с чаша в ръка, с вдигане на задължителния малък тост ми се щеше да вярвам, че не съм пропуснал някоя вежливост.

— Има ли книга за гости, в която да се подпиша? — попитах аз.
— Нещо от тоя род?

Той се учуди.

— Нямаме нищо такова — каза. — Поне така *мисля*.

Той огледа затъмнената спокойна зала. Йохансен шумолеше със своя „Уол Стрийт Джърнъл“. Зърнах Стивънс да влиза през вратата в далечния край на залата, подобен на призрак в бялото си сако. Джордж сложи чашата си на издатината и хвърли нова цепеница в огъня. Искрите се завихриха нагоре към черното гърло на камината.

— Какво ще рече това? — попитах аз и показах надписа на камъка. — Имаш ли представа?

Уотърхауз го прочете внимателно, сякаш го виждаше за първи път. **ТОВА Е ПРИКАЗКАТА, А НЕ ЧОВЕКЪТ, КОЙТО Я РАЗКАЗВА.**

— Струва ми се, че се досещам — каза той. — И ти ще се сетиш, ако дойдеш пак. Да, казвам ти, след време ще се сетиш за едно-две неща. Забавлявай се, Дейвид.

Той се отдалечи. И макар да изглежда странно, като ме оставиха да потъна или да изплувам в тази непозната обстановка, аз наистина се забавлявах, и то е едно нещо. Винаги съм обичал книгите, а тук видях много интересни книги. Разходих се бавно край лавиците и започнах да разглеждам книгите, доколкото ми позволяваше слабата светлина, като изваждах някоя от тях, а веднъж се спрях да погледна през тесния прозорец към кръстовището на Второ авеню и тази улица. Застанах там и гледах през заскреженото стъкло как светофарът на кръстовището сменя светлините си — червена, зелена, кехлибарена и пак червена. Усетих ненадейно как ме изпълва странното и благословено чувство на покой. То не нахлу, а само се прокрадна в мен. *О, да, чувам те да казваш голяма работа, когато гледа стоповете, всеки се изпълва с покой.*

Добре, това няма смисъл. Гарантирам ти. Ала чувството беше в мен, все същото. То ме накара да си спомня за първи път от много години за зимните вечери във фермата ни в Уискънсин, където пораснах: лежах в леглото във ветровитата горна стая и правех разлика между воя на януарския вятър вън, който носи на цели мили сух като

пясък сняг до снегозадържащите прегради, и топлината, която излъчваше тялото ми под два юргана.

В ниското имаше някои книги, които ми се струваха дяволски странни. Една от тях, помня, съдържаше двайсет случая на насичане и тяхното тълкуване според британския закон. Другата носеше заглавие „Случаи с домашни любимци“. Отворих я — беше училищен учебник по право относно законите (този път американските) за случаите, които обръщат особено внимание на домашните любимци: всичко, като се почне от домашните котки, наследили огромни суми пари, до оцелота, скъсал веригата си и сериозно наранил пощальона.

Имаше издания на Дикенс, на Дефо, безкрайни съчинения на Тролоп. Имаше и едно издание на романи единайсет на брой — от някой си Едуард Грей Севил. Те бяха подвързани в красива зелена кожа и името на издателството, написано със златни букви, беше „Стедхам енд Сонс“. Не бях чувал за Севил и неговите издатели. Авторското право в първата книга на Севил — „Това бяха нашите братя“ — беше от 1911 година. Последната — „Бегълците“ — беше издадена през 1935 година.

Два рафта под романите на Севил имаше том с голям формат, в който бяха грижливо събрани чертежи на строители-ентусиасти. В друг подобен том до него видях най-известните сцени от най-нашумелите филми. Всяка от снимките изпълваше цяла страница, а на обратната страна на тези страници бяха написани стихове от сцената, към която се отнасят или от която са вдъхновени. Идеята не беше оригинална, но публикуваните поети бяха забележителни — Робърт Фрост, Мериан Мур, Уилям Карлос Уилямс, Уолъс Стивънс, Луис Цуковски и Ерика Ионг, ще спомена само няколко. В средата на книгата намерих поема от Алджернън Уилямс, поставена близо да известна фотография на Мерилин Монро, която е застанала на решетката на подлеза и се опитва да си придърпа полата надолу. Поемата се наричаше „Камбанен звън“ и започваше така:

*Очертанията на полата ѝ —
нека да кажем —
напомнят камбана,
краката са нейният език.*

И още много такива. Не че беше ужасна поема, но и не беше от върховете в творчеството на Уилямс. Мога да твърдя това, защото съм чел голяма част от творчеството на Алджернън Уилямс. Аз обаче не можех да свържа поемата с Мерилин Монро (а те бяха свързани; поемата твърдеше това, даже и отделена от снимката: *Краката ми бият моето име: Мерилин, мила*). Оттогава все я търся, но не я намерих... което не значи нищо, разбира се. Поемите не са като романите и правните норми, те са по-скоро като обрুলени листа и всеки том, наречен „Всичко за туй и туй“ може със сигурност да е лъжа. Поемите имат навика да се изгубват под канапето — това е част от техния чар и една от причините да оцеляват. Но...

Както си седях на един стол е том на Езра Паунд, край мен мина Стивънс с второ уиски. То беше хубаво като първото. Докато отпивах от него, видях как двама от присъстващите — Джордж Грегсън и Хари Стайн (вечерта, когато Емлин Маккарън разказа историята за начина на дишане, Хари беше покойник от шест години) излизат от залата през особена вратичка, висока около метър. Това беше вход към заешката дупка на Алиса, ако някога е имало такава врата. Те я оставиха отворена и малко след тяхното странно излизане от библиотеката чух едва доловимо ударите на билиардни топки.

Стивънс пак мина и попита искам ли друго уиски. Отклоних предложението му с истинско съжаление. Той кимна: „Много добре, сър“. Лицето му не се промени и въпреки това изпитах неясното чувство, че съм му харесал.

Малко по късно ме сепна някакъв смях и аз вдигнах глава от книгата. Някой беше хвърлил пакет химическа смес и пламъците на огъня мигом се оцветиха. Пак си спомних момчешките години... но не с тъга, не със сантиментална романтика и носталгия. Имах огромна нужда от това, бог ми е свидетел. Мислех за времето, когато правех същите неща като момче. Паметта ми беше силна, услужлива, недокосната от съжаление.

Видях как повечето от присъстващите направиха полукръг в средата на залата. Стивънс донесе препълнен димящ поднос чудесни горещи наденички. Хари Стайн се върна през вратичката на заешката дупка и ми се представи малко прибързано, но любезно. Грегсън остана да тренира удари, ако се съди по звука.

След кратко колебание отидох при останалите. Историята не беше от приятните. Разказа я Норман Стит и тъй като нямам намерение да я преразказвам тук, може би ще разбереш мнението ми за нея като ти кажа, че беше за един човек, който се удавил в телефонна будка.

Когато Стит — днес вече покойник, завърши, някой рече:

— Трябваше да я запазиш за Коледа, Норман.

Избухна смях, който не разбрах по онова време.

После дойде ред на самия Уотърхауз. За такъв Уотърхауз не можех и да мечтая в хилядолетни сънища. Дипломиран в Йейл, член на „Фи Бета Капа“, с посребрена коса и костюм с жилетка, начело на голяма юридическа кантора — по-скоро огромно предприятие, а не фирма, тоя Уотърхауз разказа за една учителка, която влязла в тоалетната. Тоалетната била зад едностайното училище, в което учителката преподавала, а в деня, в който тя клекнала над една от двете дупки в тоалетната, било планирано да се премести тоалетната като принос на окръг Анистън към изложбата „Животът такъв, какъвто е в Нова Англия“, която се откривала в „Прюденшъл Сентър“ в Бостън. Учителката не издала нито звук докато товарели тоалетната на плоската платформа на камиона и я превозвали. Онемяла от объркване и ужас, каза Уотърхауз. И когато вратата на тоалетната изхвъркнала на една пресечка с шосе 128 в Самървил през върховите часове...

Хайде да сложим пердето на тая и на всяка друга история, която може да последва; те не влизат в разказа ми тази вечер. В един момент Стивънс извади бутилка бренди, което беше повече от добро, то беше адски изискано. Питието мина по кръга и Йохансен вдигна тост — тостът, който може да вдигне само Приказката, а не човекът, който я разказва.

Пихме за това.

Малко след това хората започнаха да се разотиват. Не беше късно, до полунощ имаше време, но съм забелязал, че когато приближаваш шейсетте, късното идва все по-рано. Видях как Уотърхауз пъхва ръце в палтото, което му държеше Стивънс, и реших, че е мой ред. Стори ми се странно, че Уотърхауз може да се измъкне, без да ми каже нито дума. Той правеше точно това и ако бях се отклонил за четирийсет секунди да оставя книгата на лавицата, той щеше да си е заминал. Ала и това нямаше да е по-странно от всичко, което стана тази вечер.

Застанах зад него и Уотърхауз ме погледна като че е изненадан да ме види тук, почти така, сякаш го будя от лека дрямка.

— Да си поделим таксито? — попита той, сякаш сме се срещнали случайно на тази опустяла ветровита улица.

— Благодаря — казах аз.

Благодарих му по-скоро за вечерта, отколкото за предложението да разделим парите за таксито, и мисля, че не можеше да сбърка по моя тон, но той кимна, сякаш имах предвид само това. Таксито със запалени светлини минаваше бавно по улиците — хора като Джордж Уотърхауз изглежда имаха късмет с такситата даже в такива отворително студени или снежни нийоркски вечери, когато можеш да се закълнеш, че няма свободно такси в цял Манхатън.

В таксито се стоплихме и под равномерното писукане на таксиметъра, отмерващ пътя ни, му казах колко ми хареса разказа му. Не помня да съм се смял толкова силно и непринудено, откакто бях на осемнайсет години, казах му и това не беше ласкателство, а самата истина.

— О! Много любезно от твоя страна.

Гласът му беше ледено вежлив. Млъкнах и усетих, че се изчервявам глупаво. Човек не винаги трябва да чуе трясъка, за да разбере, че вратата е затръшната.

Когато таксито се приближи до тротоара пред моето здание, аз му благодарих отново и този път той ми се видя малко по-сърдечен.

— Много хубаво, че дойде на едно толкова кратко събиране — рече той. — Ела пак, ако ти харесва. Не чакай покана, на две-четири-девет Б не държим много на етикета. Четвъртъците са най-подходящи за разни истории, но клубът е отворен всяка вечер.

Приет ли съм за член тогава?

Въпросът беше на езика ми. Имах намерение да питам, изглеждаше нужно да попитам. Мислите ми се объркаха, чувах този въпрос да звучи в главата ми по моя уморителен адвокатски маниер, исках да разбера правилно ли се изразявам — може би въпросът щеше да прозвучи малко тъпо. В тоя момент Уотърхауз каза на шофьора да тръгне и таксито пое към парка. Останах за миг на тротоара, палтото се развя около краката ми и си помислих: „Той знаеше, че се каня да го питам за това, той го знаеше и нарочно каза на шофьора да тръгне, преди да попитам“. Сетне си рекох, че това е пълен абсурд, даже

параноя. Така си беше. Но мисълта ми изглеждаше вярна. Присмивах се на всичко, което харесвах; присмехът не променяше същността.

Запътих се бавно към вратата на моята сграда и влязох вътре.

Когато седнах на кревата да събуя обувките си, Елън беше полузаспала. Тя се извърна и дълбоко в гърлото ѝ се зароди въпросителен съскащ звук. Казах ѝ да спи.

Тя пак издаде същия звук. Този път той звучеше приблизително така: „Как беше?“

За миг се поколебах с полуразкопчана риза. И в тоя момент си помислих с пълна ясност: *Ако ѝ кажа, няма никога да видя другата страна на тая врата.*

— Прекарах много добре — рекох. — Старци разказват военни истории.

— Нали ти казах?

— Но не беше зле. Трябва да отида пак. Може да ми помогне във фирмата.

— Фирмата — продума малко насмешливо тя. — Ти си стар мишелов, скъпи.

— Там хората се опознават — казах аз, но тя вече спеше. Съблякох се, взех душ, избърсах се, облякох пижама... и вместо да си легна — по това време минаваше един часа — извадих бутилка уиски. Седях до кухненската маса, пиех си бавно и гледах замислено през прозореца към студения каньон на Медисън Авеню. Главата ми леко шумеше от погълнатия тази вечер алкохол — бях погълнал неочаквано много. Ала усещането беше приятно и нямах чувство за неизбежен махмурлук.

Мисълта, която породил въпросът на Елън за вечерта, много приличаше на онова, което си помислих за Джордж Уотърхауз при потеглянето на таксито. Какво, за бога, лошо има в това да кажа на жена си, че съм прекарал една съвсем безобидна вечер в старомодния мъжки клуб на шефа... и ако даже имаше нещо невярно в думите ми, кой можеше да знае това? Не, всяка частица беше толкова смешна и параноична, колкото тези ранни мисли... и сърцето ми подсказа, че всяка частица е толкова вярна.

На другия ден се срещнах с Джордж Уотърхауз в коридора между счетоводството и читалнята. Срещнах ли се? По-скоро се

разминахме. Той ми кимна и мина безмълвно край мен... както го правеше е години.

През целия ден ме боля стомаха. Само това ме убеждаваше напълно, че вечерта не е измислица.

Минаха три седмици, после четвърта... пета. Не получих нова покана от Уотърхауз. Не се чувствах добре, не бях във форма. Поне така си казвах. Ей такива потискащи, объркващи мисли ме мъчеха. Мислех си, че това ще избледнее и ще загуби жилото си, също както объркването. Ала мисълта за оная вечер идваше в особени моменти: изолираните светлини на лампите в читалнята, така неподвижни, спокойни и цивилизовани; абсурдната и весела история за учителката, затворена в тоалетната; силния мирис на кожа в стаите на клуба. Повечето от тези мисли ми минаваха, докато стоях пред тесния прозорец и гледах как ледените кристали сменят цвета си — зелено, кехлибарено, червено. Мислех за онова чувство на покой, което изпитах.

През тези пет седмици ходих в библиотеката и открих четири тома от поезията на Алджернън Уилямс (аз самият имах други три и ги прегледах); един от тези томове претендираше, че е пълно издание на поемите му. Порових се доста, но в нито един от томове не срещнах поема, наречена „Камбаната“.

При същото отиване в нюйоркската публична библиотека прегледах каталога за фантастичните произведения на човек с име Едуард Грей Севил. Най-близкото, до което стигнах, беше тайнствен роман от авторката Рут Севил.

Ела пак, ако искаш. Не чакай покана...

Аз, разбира се, чаках някаква покана; някога мама ми казваше да не вярвам на хора, които с лекота те канят „да наминеш по всяко време“ или намекват, че „вратата им е винаги отворена“. Нямах нужда от напечатана картичка, доставена от човек в ливрея върху позлатен поднос, изобщо не си въобразявах това, ала очаквах нещо, даже в най-общи фрази: „Ще се отбиеш ли някоя вечер, Дейвид? Надявам се, че не те затрудняваме?“ Нещо такова.

Но когато не получих покана, сериозно се замислих да отида; в края на краищата хората наистина искат да наминеш по всяко време, така предполагам. Някои места са винаги отворени, майка ми не винаги беше права.

... *Не чакай покана...*

Както и да е, стана така, че на 10 декември същата година отново сложих тъмнокафявия панталон и грубото сако от туид и потърсих тъмночервената си връзка. Помня, че тази вечер усещах ударите на сърцето си много по-силно от обикновено.

— Да не би Джордж Уотърхауз най-сетне да е паднал до там, че да те покани? — попита Елън. — В тая кочина с мъже-шовинисти?

— Така е — съгласих се аз и си помислих, че за първи път от десетина години я излъгах... после се сетих, че след първото посещение отговорих на въпроса ѝ е лъжа. Старци, които разказват военни истории, така ѝ казах.

— Е, може наистина да те приемат в клуба — рече тя... но без особена надежда. Трябва да призная, че го каза без капка злъч.

— Странни неща стават — казах аз и я целунах за довиждане.

— Троп-троп — каза тя, когато излизах.

През оная вечер пътят с таксито ми се стори дълъг. Беше студена звездна нощ. В огромното такси се чувствах съвсем дребен, сякаш бях дете, което за първи път вижда града. Когато таксито тръгна от кафявата сграда, изпитах възбуда — нещо толкова просто и естествено. Но такава обикновена възбуда е едно от качествата на живота, тя отлита почти незабелязано и е възрастта появата ѝ предизвиква изненада като откриването на един-два черни косъма в нечий гребен, след като собственика последен е намерил подобни неща.

Платих на шофьора, слязох от таксито и тръгнах към четирите стъпала, водещи към входа. Щом ги изкачих, от вълнение се схванах (с чувството за старост бях свикнал). Какво всъщност дирех тук?

Вратата беше дебела, дъбова, тя ми приличаше на порта, защитаваща замък. Не се виждаше нито звънец, нито чукче, нито телевизионна камера със затворен цикъл, монтирана под дълбоката стряха, нямаше го и Уотърхауз да ме въведе. Застанах на площадката и се огледах. Изведнъж Източната Трийсет и пета улица ми се стори потъмна, по-студена, по-опасна. Кафявите камъни ми изглеждаха някак тайнствени, сякаш криеха още неизвестни загадки. Прозорците им заприличаха на очи.

Някъде зад един от тези прозорци може да има мъж или жена, някой, който замисля убийство, помислих си. Тръпки пробягаха по гърба ми. Човек, който замисля... или извършва убийство.

Вратата се отвори ненадейно и се появи Стивънс.

Изпитах огромно облекчение. Не съм човек с прекалено въображение, струва ми се, поне при обикновени обстоятелства, но последната мисъл имаше зловещата яснота на пророчество. Щях да се раздърдорях шумно, ако преди това не бях погледнал Стивънс в очите. Очите му не ме познаха. Очите му изобщо не ме познаваха.

После дойде нов миг на оная зловеща, пророческа яснота. Видях цялата вечер до края в пълни подробности. Три часа в тихия бар. Три, може и четири чаши уиски, за да убия притеснението от лудостта да се появя там, където не съм желан. Мисълта за унижението, което можех да избегна със съвета на мама, ако го бях послушал.

Видях как се връщам вкъщи малко пийнал в неприличен вид. През очите на детството от възбуда и очакване по-скоро видях, отколкото извърших пътуването с такси. Чух се да казвам на Елън: *след време ти писва... Уотърхауз разказа същата история за предаването на пържолите за Трети батальон, докато играехме покер... те играят купи по долар за точка, вярваш ли?... Да отида пак?... Бих могъл, но се съмнявам. Това ще бъде краят. Освен на собственото ми унижение, предполагам.*

Видях всичко това в празнотата на очите му. Сетне очите се стоплиха. Стивънс се усмихна леко и каза:

— А, мистър Адли! Влезте, дайте си палтото.

Качих се по стълбите и Стивънс плътно затвори вратата след мен. Колко различна може да е вратата, когато си от топлия ѝ край! Той взе палтото ми и изчезна с него. Постоях малко в коридора, загледан в отражението си върху стенното огледало: мъж на шейсет и три години с доста изпито лице, за да изглежда на средна възраст. И все пак отражението ми хареса.

Шмугнах се в библиотеката.

Там Йохансен четеше своя „*Уол Стрийт Джърнъл*“. В другото островче от светлина Емлин Маккарън седеше зад шахматната дъска срещу Питър Ендрюз. Маккарън беше и е мъртвешки тип с тесен като острие нос, а Ендрюз — огромен холерик със смъкнати рамене. Дълга брада с цвят на джинджифил падаше върху сакото му. Застанали един срещу друг над шахматната маса с фигурите от абанос и слонова кост, те приличаха на индиански тотеми: орел и мечка.

И Уотърхауз беше там, четеше навъсен последния „Таймс“. Той ме погледна, кимна ми без изненада и пак се зарови във вестника.

Стивънс ми донесе скоч, без да ме пита.

Сложих го на рафта и отново намерих онази объркваща и съблазнителна колекция от зелени томове. Тази вечер започнах да чета произведенията на Едуард Грей Севил. Първо взех „Те бяха наши братя“. По-късно прочетох всичките му книги и мисля, че те са единайсет от най-хубавите романи на нашия век.

Към края на вечерта чухме една история — само една — и Стивънс разнесе брендито. В края на приказката всички станаха и се наканиха да си вървят. Стивънс се обади от двойната врата, която свързваше библиотеката с коридора. Гласът му беше нисък и приятен, ала малко загрижен:

— Кой ще ни разкаже нещо за Коледа?

Хората застинаха по местата си и се спогледаха. Започна тихо, възпитано шушукане, сетне избухна смях.

Усмихнат, но сериозен, Стивънс плесна два пъти с ръце като учител, който подканя немирния клас към ред.

— Хайде, господа, кой ще ни разкаже приказка?

Питър Ендрюз със смъкнатите рамене и джинджифилената брада се изкашля.

— Мислил съм за нещо такова. Не знам, дали е точно това. Така че ако...

— Ще бъде много хубаво — прекъсна го Стивънс и отново избухна смях. Ендрюз получи потупвания по рамото. Когато хората започнаха да излизат, в коридора стана течение.

По някакъв магически начин Стивънс застана до мен с палтото ми.

— Лека нощ, мистър Адли. Винаги сте добре дошъл.

— Наистина ли се събирате на Бъдни вечер? — попитах аз, докато закопчавах палтото си. Безпокоях се, че мога да изпусна разказа на Ендрюз, защото имахме твърди планове да отидем в Скенектейди и да прекараме със сестрата на Елън.

Стивънс се направи на потресен и развеселен.

— В никой случай — рече той. — Човек трябва да прекара Бъдни вечер със семейството си. Поне тази нощ. Не сте ли съгласен, сър?

— Напълно съгласен.

— Ние винаги се срещаме в четвъртък преди Коледа. Всъщност това е една нощ в годината, когато правим най-голямото събиране.

Забелязах, че той не си послужи с думата „членове“. Случайно ли беше или я избягваше?

— Много приказки са разказани в главната зала, мистър Адли, приказки разни — от комични до трагични, от иронични до сантиментални. Но в четвъртък преди Коледа приказката е винаги тайнствена. Винаги е било така, доколкото си спомням.

Това поне обясняваше коментарите при първото ми посещение, реакцията на думите, че Норман Стет трябвало да запази разказа си за Коледа. И други въпроси напиреха на устните ми, но аз видях предупредителен блясък в очите на Стивънс. Това не беше предупреждение, че няма да ми отговори на въпроса; това беше по-скоро предупреждение да не ги задавам.

— Има ли още нещо, мистър Адли?

Бяхме сами в коридора, останалите вече си отидоха. Внезапно коридорът ми се стори по-тъмен, дългото лице на Стивънс — по-бледо, а устните му — по-ярко червени. Една главня изпука в камината и червеният отблясък мигом заля лъснатия паркет. Стори ми се, че чувам откъм онези уж необитаеми стаи плъзгане и удар. Звукът не ми хареса. Никак.

— Не — казах с леко разтреперан глас. — Мисля, че няма.

— Тогава лека нощ — рече Стивънс и аз пресякох прага. Чух как тежката врата се затваря след мен. Чух резето да щраква. Тръгнах към светлините на Трето Авеню, без да поглеждам назад през рамо. Боях се да погледна назад, сякаш можех да видя ужасен демон, който ме настига крачка след крачка, или да зърна нещо тайно, което е по-добре да не зная. Стигнах до ъгъла, видях такси и се метнах в него.

— Пак разкази за войната, а? — попита ме Елън през оная нощ. Беше в леглото с Филип Марлоу, единствения любовник, който е имала.

— Един-два разказа за войната — казах й, докато закачах палтото си. — Аз четох книга.

— Когато не си слушал.

— Да, така е. Когато не слушах.

— Чуй това: *„Първият път, когато хвърлих поглед на Тери Ленокс, той беше пиян в своя Ролс Ройс Силвър Рейт на терасата на*

«Дансърс» — прочете Елън. — Лицето му изглеждаше младежко, ала косата му беше съвсем бяла. По очите му можеше да познаеш, че се е налял до козирката, но иначе приличаше на всеки приличен младеж в смокинг, похарчил прекалено много пари в място, предназначено само за тази и никаква друга цел. “Приятно, а? Това е...

— „Дългото сбогуване“ — казах, докато си събувах обувките. — Четеш ми тоя откъс веднъж на три години. Това е част от цикъла на живота ти.

Тя сбърчи носа си.

— Троп-троп.

— Благодаря — казах.

Тя пак се зачете. Отидох в кухнята да взема бутилка уиски. Когато се върнах, тя беше оставила „Дългото сбогуване“ на юргана и ме гледеше по-внимателно.

— Ще станеш ли член на тоя клуб, Дейвид?

— Мисля, че мога да стана... ако ми предложат.

Чувствах се неудобно. Пак я излъгах. Ако съществуваше такова нещо като членство на Източната Трийсет и пета улица 249Б, аз вече бях член.

— Радвам се — рече тя. — Сега имаш нужда от нещо за дълго. Не зная дали си го разбрал, но имаш нужда. Влязох в Комитета на промяната, в Комисията по правата на жените и в Театралното дружество. А ти имаш нужда от нещо. Нещо, с което хората остаряват, мисля.

Отидох до леглото, седнах до нея и взех „Дългото сбогуване“. Беше чиста, наскоро отпечатана, е мека подвързия. Помня, че ѝ купих тази книга с твърди корици като подарък за рождения ѝ ден през 1953 година.

— Стари ли сме? — попитах я.

— Подозирам, че сме стари — усмихна ми се ослепително тя.

Сложих книгата настрани и докоснах гърдите ѝ.

— Доста стари за това?

Тя придърпа завивката с благоприличието на дама... сетне, като хихикаше, я ритна на пода.

— Бий ме, тате — каза Елън. — Удари ми осем пръчки.

— Троп-троп — рекох аз и двамата се засмяхме.

Дойде четвъртък преди Коледа. Вечерта беше като всички други с две забележителни изключения. В клуба се събраха повече хора, може би деветнайсет. Във въздуха се носеше остро неопределено чувство на вълнение. Йохансен само хвърли бегъл поглед на своя „Джърнъл“ и дойде при Маккарън, Хю Бийгълман и мен. Седнахме до прозорците, поприказвахме за туй-онуй и най-подир се впуснахме в темпераментен и на моменти доста шумен спор за автомобилите преди войната.

Като си помисля сега, сещам се и за трета разлика — Стивънс беше направил хубав яйчен пунш. Той беше мек, но горещ, с ром и подправки. Сервирах я ни го от невероятната купа Уотърфорд, която приличаше на ледена скулптура, и оживения шум от разговорите нарастваше с намаляването на пунша.

Погледнах към ъгъла до малката вратичка за билиардната зала и с учудване видях Уотърхауз и Норман Стет да хвърлят нещо в истинска боброва шапка. Те се смееха гръмогласно.

Събираха се и се разпадаха групички. Стана късно... и в часа, когато хората обикновено се измъкват през главния вход, видях как Питър Ендрюз сядя пред огъня с ненадписан пакет в ръка, голям колкото чувал за жито. Той го хвърли в пламъците и след миг огънят затанцува с всички цветове на дъгата — а сякаш и вън от камината, мога да се закълна — преди отново да стане жълт. Столовете се придърпаха около него. Над Ендрюз видях ключовия камък с издълбания върху него надпис: **ТОВА Е ПРИКАЗКАТА, А НЕ ЧОВЕКЪТ, КОЙТО Я РАЗКАЗВА.**

Стивънс мина дискретно сред нас, събра чашите от пунша и ги смени е по глътка бренди. Чу се шепот „Весела Коледа“ и „Върха на сезона, Стивънс“ и за първи път видях в ръцете бакшиш — тук десетдоларова банкнота, подадена дискретно, там нещо като петдесет, а от другия стол забелязах съвсем ясно, че подават сто.

— Благодаря, мистър Маккарън... мистър Йохансен... мистър Бийгълман... — Тих, възпитан шепот.

Живял съм доста дълго в Ню Йорк, за да науча, че Коледа е карнавал на бакшишите: нещо за месаря, нещо за хлебаря, нещо за майстора на свещници, без да броя портиера, управителя, чистачката, която идва във вторник и петък. Не съм срещал човек от моята класа, който да не го смята за необходимо, макар и досадно задължение... но

през тази нощ не усетих този недоброжелателен дух. Парите се даваха добронамерено, даже със силно желание. И изведнъж, без всякаква причина (изглежда така идват мислите, когато си на номер 249Б) си помислих за момчето, което вика на Скрудж в студения неподвижен въздух на лондонското коледно утро: „Кво? Гъска колкото мен?“ А Скрудж, обезумял от радост, се киска: „Добро момче! Чудесно момче!“

Напипах портфейла си. На гърба му, под снимката на Елън, винаги имаше петдесетдоларова банкнота, която пазех за извънредни случаи. Когато Стивънс ми подаде чаша бренди, аз му я пяхнах в ръката, без да ми призлее... макар че не бях богат.

— Щастлива Коледа, Стивънс — рекох.

— Благодаря, сър. Желая ви същото.

Той раздаде чашите, получи бакшиша и се оттегли. Насред разказа на Питър Ендрюз се огледах и го видях застанал до двойната врата като тъмна човекоподобна сянка, вкаменен и безмълвен.

— Сега съм адвокат, както знаят повечето от вас — каза Ендрюз, след като отпи от чашата си, изкашля се и пак отпи. — През последните двама и две години имах бюро на Парк Авеню. Но преди това бях юридически помощник в адвокатска кантора във Вашингтон, окръг Кълъмбия.

Една юлска вечер останах до късно да завърша индексирането на цитатите по делата, което няма нищо общо с тази история. Тогава влезе един човек, който по онова време беше сред най-известните сенатори на Хълма, човек, който по-късно едва не стана президент. Ризата му беше опръскана с кръв и очите му напиреха извън орбитите.

— Трябва да поговоря с Джо — каза той. Джо, както се досещате, беше Джоузеф Уудс, шефът на моята фирма, един от най-влиятелните адвокати от частния сектор във Вашингтон и близък приятел на сенатора.

— Отиде си преди няколко часа — рекох. Бях ужасно уплашен, казвам ви. Той приличаше на човек, току-що преживял страшна автомобилна катастрофа. И като зърнах лицето му, което съм виждал на снимки из вестниците и на друго място, забелязах, че е изцапано със съсирена кръв, а едната му буза трепери под изцъкленото му око... всичко това засили страха ми.

— Но мога да го извикам, ако вие... — Аз вече въртях телефона, влуден от стремежа да прехвърля някому тази неочаквана отговорност.

Като погледнах зад гърба му, видях изсъхналите кървави следи от стъпките му по килима.

— Трябва да поговоря е Джо веднага — повтори той, сякаш не беше ме чул. — В багажника на колата ми има нещо, което открих във Виржиния плейс. Аз го застрелях, намушках го и не можах да го убия. То не е човек, не можах да го убия.

Той захихика... после се засмя... и най-подир се разкрещя. Той още крещеше, когато най-сетне се обадох на мистър Уудс и му казах да дойде, за бога, да дойде колкото може по-скоро...

Но аз нямам за цел да разкажа историята на Питър Ендрюз. Всъщност не съм сигурен, че ще дръзна да я разкажа. Достатъчно е да кажа: приказката беше толкова ужасна, че мислех за нея седмици наред. Един ден Елън ме погледна над масата за закуска и ме попита защо съм извикал посред нощ: „Главата му! Главата му още говори в земята!“

— Сигурно е било на сън — казах. — Един от тези, които не можеш да си спомниш.

Ала очите ми се сведоха към чашата с кафе и мисля, че този път Елън хвана лъжата.

* * *

През един августовски ден на следващата година, когато работех в читалнята, някой ме повика. Беше Джордж Уотърхауз. Помоли ме да отида в кабинета му. Когато влязох, видях Робърт Карден и Хенри Ефингам. За миг си помислих, че ще ме обвинят в някаква ужасна глупост или некадърност.

Карден пристъпи към мен и рече:

— Джордж мисли, че е време да те направим младши съдружник, Дейвид. Ние сме съгласни.

Може да ти се стори, че ще бъдеш най-старият младши съдружник в света — каза е усмивка Ефингам, — но трябва да пресечеш канала. С малко късмет до Коледа може да те направим пълноправен партньор.

Тази нощ не сънувах лоши сънища. Елън и аз вечеряхме навън, пихме много, отидохме в заведение, където не бяхме стъпвали от шест

години и свиреха джаз. До два часа след полунощ слушахме как оня изумителен синеок чернокож — Декстър Гордън, надува тропета си. На другата сутрин се събудихме с повредени стомаси и главоболие, без да разберем докрай какво е станало. Едно от нещата беше, че заплатата ми скочи с осем хиляди долара на година дълго след като нашите очаквания за такива шеметни приходи се издигнаха и сгромолясаха на нулата.

Онази есен фирмата ме изпрати, за шест седмици в Копенхаген и аз се върнах да науча, че Джон Ханрахан, един от редовните посетители на 249Б, е умрял от рак. Събрахме пари за жена му, изпаднала в неприятно положение. Побързах да събера сумата — парите бяха в брой — и да я обърна в чек. Излезе повече от десет хиляди долара. Предадох чека на Стивънс и предполагам, че той го е изпратил.

Случи се така, че Арлин Ханрахан членуваше в театралното дружество на Елън. По-късно Елън ми каза, че Арлин получила анонимен чек за десет хиляди и четиристотин долара. Бележката към чека била кратка и мъглява: *Приятели на покойния ви съпруг Джон.*

— Това не е ли най-изумителното нещо, което си чувал в живота си? — попита ме Елън.

— Не — рекох, — но е в първата десятка. — Има ли още ягоди, Елън?

Годините минаваха. На горния етаж в клуба на 249Б открих много стаи: кабинет, спалня, където гостите оставаха понякога да пренощуват (макар че след оня удар, който чух или си мисля, че чух, по-скоро бих отседнал в хубав хотел), малък, но добре оборудван гимнастически салон и сауна. По дължината на цялата сграда имаше дълга, тясна стая с два боулинга.

През тези години препрочетох книгите на Едуард Грей Севил и открих един зашеметяващ поет, може би равен на Езра Паунд и Уолъс Стивънс, наречен Норман Розен. Според кратката бележка на гърба на един от томове му в клуба той е роден през 1924 година и е убит в Анцио. Трите тома с неговите произведения са публикувани от „Стедхам и син“ в Ню Йорк и Бостън.

Помня как един слънчев следобед през изминалите години (коя точно, трудно ми е да кажа) отидох в Нюйоркската публична

библиотека и поисках *Литерари Маркет Плейс* за двайсет години. Литературният справочник е с размерите на Жълтите страници на голям град и библиотекарката едва не ме изгони. Но аз настоях и внимателно прегледах всеки том. И макар че *ЛМП* трябва да включва всички американски издатели, големи и малки (плюс разпространител, редактор, книжен клуб), не намерих материал за „Стедхам и син“. Една или две години след това завързах разговор с един доставчик на антикварни книги и го попитах за изданието. Той ми каза, че не го е чувал.

Хрумна ми да питам Стивънс, ала видях предупредителната светлина в очите му и не зададох въпроса.

През тези години чухме доста истории.

Приказки, както казва Стивънс. Смешни приказки, приказки за споделена и изгубена любов, тъжни приказки. Да, даже и няколко военни разказа, но не от онези, за които намекваше Елън.

Помня разказа на Жерар Тузман съвсем ясно. Беше приказка за една американска оперативна база, обстреляна от германската артилерия четири месеца преди края на втората световна война, в която загиват всички, освен самия Тузман.

Латроп Карудърз, американски генерал, който оттогава всички мислят за откачен (той носи отговорността за осемнайсет хиляди произшествия — за живота и крайниците на войниците, прахосани така, както ти или аз можем да прахосаме четвърт долар за музикален автомат), се бил надвесил над картата на фронтовата линия, когато паднала бомбата. Той обяснявал нова шантова операция с възможен успех на нивото, което всички карудързовци могат да измътят: тя обещавала грандиозен успех в производството на нови вдовици.

Когато димът се разсеял, замаяният и оглушен Жерар Тузман, чиято кръв се леела от носа, ушите и ъгълчетата на двете очи, стигнал до тялото на Карудърз и се огледал за изхода от тази развалина, която допреди минута била щаб. Погледнал генералското тяло... закрещял и се засмял. Той не чувал смеха с оглушалите си от взрива уши, но това помогнало на санитарите да разберат, че има жив човек сред купища трески.

Карудърз не бил осакатен от взрива, поне в смисъла, който употребяват войниците от тази отдавна минала война; мъже, чиито

ръце са откъснати, мъже без крака и очи, мъже, чиито бели дробове са проядени от газ. Не, каза разказвачът, нямало нищо такова. Майка му щяла да го познае. Но картата...

... картата, над която Карудърз се бил надвесил с показалеца си на касапин, когато избухнал снарядът...

Картата някак си *се била залепила на лицето му*. Тузман се взирал в отвратителна татуирана посмъртна маска. В края на костеливото генералско чело личала част от каменистия британски бряг. На лявата му буза Рейн течел като син белег. На брадата му били отпечатани най-известните лозарски райони в света. Саар се увивал около гърлото му като примка на бесило... а на изпъкналата му очна ябълка било напечатано: ВЕРСАЙ.

Това беше нашата коледна история през хиляда деветстотин седемдесет и ..... година.

Помня и много други, но не им е мястото тук. Право да си кажа, и на тузмановата история също... но тя беше първата „Коледна приказка“, която чух на номер 249Б, и аз не устоях на изкушението да я разкажа. В четвъртъка след Деня на благодарността през онази година, когато Стивънс плесна с ръце за внимание и попита кой ще ни удостои с коледна приказка, Емлин Маккарън изръмжа: „Струва ми се, че имам предвид нещо от тези мечешки приказки. Ще я разкажа сега или никога. Много скоро бог ще ми затвори устата за мое добро.“

От времето, когато започнах да идвам на номер 249Б, не бях чувал Маккарън да разказва нещо. Усещах силно вълнение, може би затова поръчах такси толкова рано, а Стивънс сервира яйчния коктейл на шестима от нас, които дръзнаха да излязат в онази ветровита студена вечер. Не бях единственият, видях същата възбуда на доста лица около мен.

Маккарън, вече стар, кожа и кости, седна на огромен стол до огъня е пакет фойерверки във възлестите си ръце. Той го хвърли вътре и ние видяхме как пламъкът сменя цвета си, преди отново да стане жълт. Стивънс разнесе чашите с бренди и ние му дадохме коледния бакшиш. Веднъж по време на тази годишна церемония чух звън на дребни монети при предаването им към получателя; в друг случай зърнах за миг в светлината на огъня хилядадоларова банкнота. В двата случая шепота на Стивънс беше еднакъв: тих, внимателен и съвсем коректен. Десет години — ни повече, ни по-малко — бяха минали от

времето, когато за първи път дойдох в клуба на 249Б с Джордж Уотърхауз, и докато външният свят се променяше, тук нищо не се промени и Стивънс като че не беше остарял нито с месец, нито с един-единствен ден.

Той се скри в сянката и за миг се възцари пълна тишина, в която чувахме лекото свистене на парата, която изпускаха горящите цепеници в камината. Емлин Маккарън се взря в пламъка и всички проследихме погледа му. Тази вечер огнените езици изглеждаха особено буйни. Видът на огъня ме замайваше, както, предполагам, вятърът е омагьосвал пещерните хора, нашите предци, когато е ревял и виел край студените им северни пещери.

Най-сетне, все още загледан в огъня, Маккарън леко се наведе напред, лактите му опряха в бедрата, а стиснатите му китки увиснаха между коленете като възел, и той започна разказа си.

II. НАЧИН НА ДИШАНЕ

Наближавам осемдесетте, което ще рече, че съм връстник на века. През целия си живот съм бил свързан със здание, което се издига срещу Медисън Скуеър Гардън и много прилича на огромен сив затвор — сякаш идва от „Приказка за двата града“. Това здание всъщност е болница, както знаят повечето от вас. Нарича се Хариет Уайт Мемориъл Хоспитъл. Хариет Уайт беше първата жена на баща ми и работеше като медицинска сестра по времето, когато на Шийп Медоу в Сентръл Парк още пасяха овце. Статуята на самата дама е поставена на пиедестал в двора пред сградата и ако някой от вас я е виждал, сигурно се е зачудил как жена е толкова суров и безкомпромисен вид се е занимавала с такава благородна работа. Мотото, изсечено в основата на статуята, взето от латински ръкопис, е още по-безутешно: *Няма утеха без болка; ние постигаме спасение чрез страданието.* Това е, харесва ли ви или не.

Роден съм в това сиво каменно здание на 20 март 1900 година. Върнах се в него като интернист през 1926-та. Двайсет и шест е точно възрастта, когато трябва да започнеш в медицината, но аз имах практика по вътрешна хирургия в края на Първата световна война: опитвах се да напъхам разкъсаните черва от отворени коремни рани и търгувах на черния пазар е морфин, който беше оцветен и понякога опасен.

Също като лекарското поколение след Втората световна война ние бяхме здравата практическа основа на хирурзите и в повечето медицински училища в периода от 1919 до 1928 година се забелязва изключително нисък процент на неуспелите. Бяхме по-стари, по-опитни, по-устойчиви. Бяхме ли и по-мъдри? Не зная... но със сигурност бяхме по-цинични. Нямахме и следа от безсмислиците, за които сте чели в популярните медицински романи, нямахме припадъци и повръщане при първата аутопсия. Но не и след Бело Уудс, където цели пълчища плъхове се събираха в пръснатите от газ стомаси на загиналите войници на ничия земя. Ние повръщяхме по пътя си.

Хариет Уайт Мемориъл Хоспитъл заема голямо място в нещо, което ми се случи девет години след започване на работа там. Ето историята, която искам да ви разкажа тази вечер, господа. Това не е коледна приказка, ще речете, макар че последното ѝ действие се развива в навечерието на Коледа. И още нещо: тъй като е наистина ужасяваща, тя сякаш изразява за мен цялата изумителна сила на прокълнатия и урочасан човешки род. Аз виждам в тази приказка чудото на нашата воля... и нейната застрашителна мрачна власт.

Самото раждане, господа, за мнозина е нещо ужасно. Днес е на мода бащите да присъстват при раждането на децата им и доколкото тази мода кара много мъже да се чувстват виновни, без да са сторили нещо лошо (много жени използват съзнателно тази вина с преднамерена жестокост) тя прилича на нещо хубаво и здравословно. И все пак, виждал съм мъже да излизат от родилното залитащи и бледи, виждал съм ги да припадат като момичета, сломени от писъци и кръв. Спомням си един баща, който се държа чудесно... но се разкрещя истерично, когато съвсем здравия му син се пръкна на бял свят. Очите на бебето бяха отворени, те създаваха впечатлението, че бебето се оглежда... после спира поглед на бащата.

Раждането е чудесно, господа, но аз никога не съм го намирал красиво, колкото и богато да е въображението. Мисля, че е много жестоко, за да е красиво. Женската утроба е като машина. Със зачеването тази машина се включва. Отначало тя просто бездейства, но с приближаването на раждането машината набира скорост. Шепота ѝ на празен ход става постоянен шум от движението, за да се превърне най-подир в ревящ, ужасяващ грохот. С включването на машината всяка бъдеща майка разбира, че в живота ѝ се появява препятствие. Или тя ще износи бебето и машината ще спре, или машината ще заблъска по-шумно, по-силно и по-бързо, докато избухне в кръв и болка.

Това е разказ за раждането, господа. В навечерието на това раждане ние празнуваме почти две хиляди години.

Започнах медицинската си практика през 1929 година — лоша година за започване на каквото и да било. Моят дядо ми зае малка сума, така че бях по-голям късметлия от колегите, но трябваше да оцелея през следващите четири години главно чрез знанията си.

През 1935 година нещата се пооправиха. Имах собствени пациенти и почти не вземах от „Хариет Уайт“. През април на същата година дойде нова пациентка, която ще нарека Сандра Стансфийлд — така е по-близо до истинското ѝ име. Тя беше млада жена и твърдеше, че е на 28 години. След прегледа предположих, че е три до пет години по-млада. Беше руса, слаба и висока за онова време — около метър и седемдесет и три. Беше красива, но в нея имаше една студенина, която я правеше непривлекателна. Чертите ѝ бяха правилни, очите — интелигентни, а устните ѝ бяха неподвижни като каменните устни на Хариет Уайт от статуята срещу Медисън Скуеър Гардън. Тя се записа не като Сандра Стансфийлд, а като Джейн Смит. Прегледът показва, че е бременна от два месеца. Не носеше венчална халка.

След предварителния преглед, преди още да получа резултатите от теста за бременност, моята медицинска сестра Ела Дейвидсън каза:

— Това момиче вчера — Джейн Смит? Ако това не е измислено име, сигурно никога не съм чувала нещо такова.

Съгласих се. И все пак ѝ се възхищавах. Не се впусна в празни приказки, не закърши пръсти, не се изчерви и не пророни сълзи. Беше целеустремена и делова. Даже фалшивото име изглежда беше продиктувано от делови причини, а не от срам. Не се опита за правдоподобност да се прави на „Бети Ракълхауз“ или на „Гернайна ДеВил“. *Искате да напиша името си на вашата бланка, сякаш казваше, защото такъв е редът. Ей ви го. Но вместо да вярвам в професионалната етика на непознат мъж, аз вярвам на себе си. Ако нямате нищо против.*

Ела се нацупи, подхвърли „модерно момиче“ и „нагла и безочлива“, но тя беше добра жена и казваше това просто така. Знаеше не по-зле от мен, че каквато и да е моята пациентка, тя не беше някоя ниска повлекана с изпъкнали очи и кръгли пети. Не, „Джейн Смит“ беше съвсем сериозна, съвсем целенасочена млада жена. Положението беше неприятно. Наричаха го „да паднеш в боклука“, както вие, господа, навярно си спомняте; днес, изглежда, много млади жени използват боклук, за да излязат от боклука. А тя възнамеряваше да мине през трудностите с чест и достойнство.

Една седмица след първата среща тя се появи отново. Беше чудесен ден, един от първите истински дни на пролетта. Въздухът беше мек, небето в нежни млечни оттенъци на синьото, вятърът

носеше аромат — топъл неопределен мирис, с който природата напомняше, че започва родилния си цикъл отново. Един такъв ден, в който ти се ще да си далеч от отговорност, седнал срещу хубава чужда жена — на Кони Айлънд, може би или някъде край Хъдзън, с кошница за пикник на карирана покривка и въпросната дама да носи голяма бяла кръгла шапка и рокля без ръкави, хубава като деня.

Роклята на „Джейн Смит“ имаше ръкави, ала беше хубава като деня; беше изискана, от бял лен, обточена с кафяво. Носеше кафяви лачени обувки, бели ръкавици и леко демодирана шапка като камбана — първият знак, че тя е далеч от богатството.

— Вие сте бременна — казах ѝ. — Не вярвам да сте се съмнявала, нали?

Ако ще има сълзи, помислих си, сега ще се пролят.

— Не — отговори тя съвсем хладнокръвно. Нямаше и следа от сълзи в очите ѝ, както не се забелязваха през тоя ден дъждовни облаци на хоризонта. — Като правило съм много редовна. — Между нас настъпи пауза. — Кога мога да очаквам раждането? — попита тя с почти беззвучна въздишка. Тя звучеше така, сякаш мъж или жена се нагърбва да вдигне тежък товар.

— Ще бъде коледно бебе — казах аз. — Датата е десети декември, но може да бъде две седмици по-рано или по-късно.

— Добре. — След кратко колебание тя се хвърли в атака. — Може ли да идвам при вас? Даже и да не съм омъжена?

— Да — кимнах. — При едно условие.

Тя се намръщи и за миг заприлича в лицето на Хариет Уайт, нейното винаги си е било такова. Някои си мислят, че намръщена двайсет и три годишна жена не е чак толкова ужасна, ала тази изглеждаше точно така. Беше готова да си отиде и това, че можеше да мине през неприятните процедури при друг лекар, не я спираше.

— И какво може да е то? — попита тя със свършена безизразна вежливост.

Дойде и моят ред да сведа поглед пред лешниковите ѝ очи, но аз издържах на погледа ѝ.

— Настоявам да зная вашето истинско име. Можем да приемем заплащането в брой, ако предпочитате, и мисис Дейвидсън ще ви издава рецепти на името на Джейн Смит. Но ако трябва да минем

заедно през следващите седем месеца, бих предпочел да ви наричам с името, което носите в живота.

Завърших тази абсурдно категорична малка реч и я видях да се замисля. Бях почти сигурен, че ще стане, ще ми благодари за изгубеното време и ще си отиде завинаги. Ако си тръгнеше, щях да се чувствам объркан. Тя ми харесваше. Още повече ми харесваше целенасоченият ѝ подход към въпроса, който би превърнал деветдесет на сто от жените в глупави и недостойни лъжкини, обезумели от живия часовник в тях, толкова дълбоко засрамени от своето положение, че прилагането на реален план за излизане от него ставаше невъзможно.

Предполагам, че днес много млади хора биха сметнали такова положение за абсурдно, грозно и дори невероятно. Хората се стремят да докажат техния широк кръгозор с това, че жена без венчална халка заслужава двойно по-голяма загриженост от омъжената. Вие, господа, си спомняте времето, когато положението беше съвсем друго — съчетанието на праволинейността и двуличието правеха крайно неприятно положението на жена, попаднала „в боклука“. През онези дни омъжената бременна жена беше лъчезарна, сигурна в положението си и се гордееше да изпълни мисията, която смяташе, че бог ѝ е отредил на земята. В очите на света и понякога в собствените си очи неомъжената бременна жена беше блудница. Такава жена, по думите на Ема Дейвидсън, беше „лека“, а по онова време „лекото“ поведение не се забравяше бързо. Такива жени заминаваха да родят децата си в други градове и населени места. Някои се тровеха и се хвърляха от високите етажи, други отиваха за аборт при мошеници или се опитваха сами да свършат тая работа. Докато работех като лекар видях как четири жени починаха от загуба на кръв с перфорирана матка; в един от случаите перфорацията беше причинена от назъбеното гърло на бутилката на доктор Пепър, която беше завързана за дръжката на метличка. Днес е трудно да повярваме, че ставаха такива неща, господа, но те ставаха. Казано по-просто, това беше най-лошото положение, в което можеше да се озове здрава млада жена.

— Добре — склони тя най-сетне. — Така е честно. Казвам се Сандра Стансфийлд.

И ми подаде ръка. Аз я поех и я стиснах съвсем изумен. Много се радвам, че Ела Дейвидсън не ме видя. Тя нямаше да каже нищо, но през следващите седмици кафето ми щеше да бъде по-горчиво.

Тя се усмихна на моето смайване, предполагам, и ме погледна открито.

— Надявам се да станем приятели, доктор Маккарън. Сега имам нужда от приятели. Аз се страхувам.

— Разбирам това и ще се опитам да ви бъда приятел. Мога ли да направя нещо за вас сега?

Тя отвори чантичката си, извади от нея евтин бележник и писалка и отгърна бележника. В един ужасен миг си помислих, че ще ме пита за адреса на някой, който прави аборти. После каза:

— Бих искала да зная коя е най-подходящата храна. Имам предвид за детето.

Засмях се гръмогласно. Тя ме погледна смаяно.

— Извинете, изглеждате доста делова.

— Така предполагам — каза тя. — Сега детето е част от моята работа, нали, доктор Маккарън?

— Да, разбира се. Имам брошура, която раздавам на всички мои бременни пациентки. Отнася се за диети, за теглото, за пиене и пушене, за много неща. Моля ви, не се смейте, когато я четете, защото съм я писал аз.

И тъй, имах брошура, която в действителност приличаше повече на памфлет и стана основа на моята книга „*Практическо ръководство за бременни жени и родилки*“: По онова време се интересувах от акушерство и гинекология — и още се интересувам — макар че, като погледна назад, това не беше интересно за специализация, ако нямаш много връзки из целия град. Даже и да ги имаш, трябваша ти десетпетнайсет години за стабилна практика. Тъй като закачих фирмата си в извънредно зряла възраст поради войната, няхах време за губене. Задоволявах се е мисълта, че ще видя толкова много щастливи очакващи майки и ще помогна за раждането на много деца в моята обща практика. Така и стана — в крайна сметка съм изродил две хиляди бебета, които могат да напълнят петдесет класни стаи.

Продължих да се интересувам от литература по гинекология много по-усърдно, отколкото от книги в други области на общата практика. И тъй като имах стабилни ентузиазирани възгледи по въпроса, написах собствена книга, вместо някои врели-некипели, които пробутваха на младите майки тогава. Няма да ви обременявам с

всички врели-некипели — за това ще ни трябва цяла нощ, — но ще спомена някои от тях.

Бъдещите майки бяха задължавани да лежат, колкото може повече, липсваха места за разходка, ширеше се мнението, че всяко изминато разстояние може да причини спонтанен аборт. Сега към раждането подхождат като към изключително изтощителна работа и такива съвети са смешни, все едно да кажеш на футболист да се подготви за важен мач, като седи колкото може повече, за да не се изморява. Другият съвет, който даваха много лекари, беше бъдещите майки да намаляват малкото наднормено тегло с пушене... с пушене! Разумното се изразяваше чрез повтаряне на израза: „По-добре «Лъки», отколкото сладкиш!“ Хората, които си мислеха, че с настъпването на двадесетия век влизаме в ерата на медицинското просветление и разум, нямат представа колко шантава може да бъде понякога медицината. Може би така е по-добре, иначе ще им побелеят косите.

Дадох моята брошура на мис Стансфийлд и тя се задълбочи в нея за около пет минути. Поисках разрешение от нея да запаля лулата си и тя ми позволи с отсъстващ вид, без да ме погледне. Когато най-подир вдигна поглед, на устните ѝ играеше лека усмивка.

— Да не сте радикал, доктор Маккарън? — попита тя.

— Защо мислите така? Защото съветвам бъдещите майки да се разхождат, вместо да пътуват в окадените раздрусани вагони на метрото?

— Предродилни витамини, каквито и да са... препоръчвате плуване... и дихателни упражнения! Какви дихателни упражнения?

— Това се налага по-късно. Не, не съм радикал. Далеч съм от радикализма. Само закъснявам с пет минути за следващия си пациент.

— О, извинете! — Тя стана бързо, като пхаше дебелията брошура в чантата си.

— Няма за какво.

Тя облече лекото си палто, като ме гледаше с откритите си лешникови очи.

— Не — каза тя. — Изобщо не сте радикал. Предполагам, че сте по-скоро умерен. Това ли е точната дума?

— Тя е по-подходяща, мисля — отговорих аз. — Предпочитам тази дума. Мисис Дейвидсън ще ви даде датите за преглед. Искам да ви видя в началото на следващия месец.

— Вашата мисис Дейвидсън не ме одобрява.

— О, сигурен съм, че не е точно така. — Никога не съм бил добър лъжец и сърдечността между нас ненадейно отлетя. Не я придружих до вратата на стаята за преглед. — Мис Стансфийлд?

Тя се обърна към мен с хладен и изпитателен израз.

— Възнамерявате ли да запазите бебето?

Тя ме изгледа и се усмихна със загадъчна усмивка, позната само на бременните жени.

— О, да — произнесе и излезе.

До края на деня помогнах на два близка, отровени с една и съща отрова, цепнах цирей, извадих метална частица от окоето на заварчик и изпратих една от старите си пациентки в болницата „Уайт“ със сигурни признаци на рак. Оттогава забравих за Сандра Стансфийлд. Ела Дейвидсън ми напомни за нея с думите:

— Може и да не е чак толкова паднала.

Вдигнах поглед от личния картон на последната ми пациентка. Бях се взирал в него с отвращението, което повечето лекари изпитват, когато са съвсем безпомощни, и си помислих, че ще ми трябва гумен печат за такива картони, само че вместо СУМАТА ИЗПЛАТЕНА или ИЗЦЯЛО ПЛАТЕНО ще пише ГАРАНТИРАНА СМЪРТ. Може би с череп и кости, като на шишенцата с отрова.

— Извинете?

— Вашата Джейн Смит. Тя направи нещо необикновено след прегледа тази сутрин. — Главата и устата на мисис Дейвидсън ясно показваха, че наистина има нещо особено.

— И какво е то?

— Когато ѝ дадох картата за прегледите, тя ми поиска сметката. *Всички* разходи, за раждането и престоя в болницата включително.

Наистина особено нещо. Беше 1935 година, а мис Стансфийлд изглеждаше независима жена. Беше ли материално задоволена, даже заможна? Струва ми се, не. Дрехите, обувките и ръкавиците ѝ бяха подбрани с вкус, но тя не носеше бижута. Да не забравяме и шапката ѝ, тази демодирана камбана.

— Направи ли ѝ сметката? — попитах аз.

Мисис Дейвидсън ме погледна, сякаш съм си изгубил акъла.

— *Разбира се, че я направих.* И тя плати цялата сума. В брой. — Последното, което направи най-силно и изключително приятно

впечатление на мисис Дейвидсън, изобщо не ме изненада. Това, което за нищо на света няма да направи Джейн Смит, е да напише чек. — Извади от чантата си портфейл и плати парите право на бюрото ми — продължаваше мисис Дейвидсън. — После сложи рецептата на мястото на парите, пхна портмонето в чантата си и ми пожела приятен ден. Никак не е зле, като си помислиш за начина, по който искаме от така наречените „прилични хора“ да си платят сметките!

— Но тя не може да плати много точно за престоя в болницата, нали? — попитах аз. Съвсем дребно нещо, но това беше единственото, което можех да кажа в момента, за да изразя поразвеселеното си недоволство. — В края на краищата никой не може да каже колко ще остане тя в болницата. Или гледаш в магическия кристал, Ела?

— Същото ѝ казах и аз, а тя ме попита колко дни средно остават след нормално раждане. Казах ѝ шест дни. Така ли е, мистър Маккарън?

Трябваше да се съглася, че е така.

— Тогава тя каза, че ще плати за шест дни, а ако остане по-дълго, ще доплати, а ако...

— ... а ако остане по-малко, няма да ѝ върнем разликата — завърших аз с досада. Помислих си: *Пустата му жена!* и се засмях. — Тя е решителна, не може да ѝ се отрече. Много решителна!

Мисис Дейвидсън също си позволи усмивка... Ако някога съм изкушаван да вярвам, че зная всичко възможно за едно от приятелските ми създания, сега, когато започвам да се вдетинявам, се опитвам да си спомня тази усмивка. Преди тоя случай можех да заложа живота си, че никога няма да видя мисис Дейвидсън, една от най-чистите жени, които съм познавал, да се усмихват дълбоко при мисълта за бременна жена без венчален пръстен.

— Решителна? Не зная, докторе. Но тая, тя си е с акъла. Сигурно.

* * *

Мина месец и мис Стансфийлд дойде точно в определения час, появи се от онази огромна, смайваща човешка река, каквато беше някога и си остава Ню Йорк. Носеше нова синя рокля, на която се

опитваше да придаде оригинален вид, въпреки че очевидно беше избрана сред десетки подобни на нея. Не беше обута подходящо, на краката си носеше същите кафяви обувки, с които се появи миналия път.

Прегледах я внимателно и се убедих, че всичко е нормално. Казах ѝ го и тя остана доволна.

— Намерих предродилни витамини, доктор Маккарън.

— Така ли? Много добре.

Очите ѝ блеснаха палаво.

— Аптекарят ме посъветва да не ги вземам.

— Пази боже от хора с хаванчета — казах аз и тя се закиска в шепата си. Това беше детинско поведение, подкупващо със своята естественост. — Не съм срещал аптекар, който да не е развален лекар. Или републиканец. Предродилните витамини са нещо ново и те се отнасят към тях с подозрение. Послушахте ли съвета му?

— Не, вслушах се във вашия. Вие сте моят лекар.

— Благодаря.

— Няма за какво. — Тя ме погледна право в очите, без да се киска. — Кога ще започне да ми личи, доктор Маккарън?

— Не по-рано от август, предполагам. През септември, ако изберете дрехи, които са... по-свободни.

— Благодаря.

Тя взе чантата си, ала не бързаше да стане веднага. Сетих се, че иска да си поговорим, но не знае откъде да започне.

— Вие работите, познах ли?

— Да, работя — кимна тя.

— Може ли да попитам къде? Ако много държите, няма да...

Тя се засмя. Смехът и беше крехък, без хумор, толкова различен от кискането, колкото денят от нощта.

— Работя в магазин. Къде може да работи неомъжена жена в тоя град? Продавам парфюми на дебели дами, които си плакнат с тях косите и после излъчват аромата на талази.

— Докога ще продължите?

— Докато забележат деликатното ми положение. Предполагам, че ще ме накарат да напусна, за да не притеснявам някоя от тези дебели дами. От скандала да ги обслужва бременна жена без венчален пръстен може да им се изправи косата.

Изведнъж в очите ѝ блеснаха сълзи. Устните ѝ се разтрепераха и аз подирих пипнешком носна кърпичка. Ала сълзите не рукоаха, тя проля само една сълза. Очите ѝ се наляха, но веднага пресъхнаха. Устните ѝ се свиха, после се отпуснаха. Тя просто реши, че трябва да овладее чувствата си и ги овладя. Заслужаваше си да го види човек.

— Съжалявам — каза тя. — Бяхте много добър към мен. Не мога да отвърна на вашата доброта е една съвсем обикновена история.

Тя стана да си върви и аз станах е нея.

— Аз съм добър слушател — казах, — следващият ми пациент няма да дойде.

— Не — промълви тя. — Не, благодаря.

— Добре — съгласих се аз. — Но има още нещо.

— Да?

— Аз не се стремя да задължа моите пациенти — *ниито един* от тях — да плащат предварително за услугите. Мисля че ако... точно така, ако намирате, че предпочитате... или че трябва да... — смотолевих и млъкнах.

— Аз съм в Ню Йорк от четири години, доктор Маккарън, и съм пестелива по природа. След август или септември трябва да живея от спестяванията си, докато се върна на работа. Сумата не е голяма и понякога, особено нощем, се страхувам.

Тя ме изгледа продължително с онези чудесни бадемови очи.

— Изглежда ми по-сигурно да платя предварително. Преди всичко останало. Така е, защото все си мисля за бебето и защото по-късно изкушението да похарча парите ще бъде много голямо.

— Добре — казах. — Но аз намирам това за предварително плащане. Ако имате нужда от парите, кажете.

— И отново да събудя дракона в мисис Дейвидсън? — В очите и се върна дяволитият пламък. — Не ми се иска. А сега, доктор...

— Имате намерение да работите колкото може по-дълго? До последната възможност?

— Да, налага се. Защо?

— Струва ми се, че ще ви поуплаша малко, преди да си тръгнете — казах аз.

Очите ѝ се разшириха едва забележимо.

— Не ме плашете, аз съм достатъчно уплашена.

— Точно това ще направя. Седнете, мис Стансфийлд. — И тъй като тя стоеше, добавих: — Моля ви.

Тя седна без желание.

— Вие сте в крайно незавидно положение — започнах аз, седнал до ъгъла на бюрото ми. — Но се борите с трудностите със забележително достойнство. — Тя се опита да каже нещо и аз вдигнах ръка да замълчи. — Много добре, поздравявам ви. Но не бих искал това да се отрази на бебето ви поради вашето финансово състояние. Имах пациентка, която въпреки моето енергично настояване продължи да си стяга кръста месец след месец, все по-силно с напредването на бременността. Беше празноглава, глупава, досадна жена и не бях сигурен, че наистина иска това дете. Не бих се подписал под всички теории за подсъзнанието, които днес се обсъждат по път и над път, но ако го сторя, ще кажа, че тя или част от нея се опитваше да убие бебето.

— И направи ли го? — Лицето ѝ беше застинало.

— Не, но детето се роди със закъснение. Възможно е това да стане при всички случаи, не твърдя обратното, за това не знаем почти нищо. Но *може* и тя да го е причинила.

— Ще взема предвид мнението ви. — Гласът ѝ звучеше тихо. — Не искате да се стягам, но аз мога да поработя месец или шест седмици. Мисля, че нещо такова ми се мярна в ума. Е, благодаря ви за уплахата.

Този път я придружих до вратата. Искаше ми се да я попитам колко — много или малко — беше останало в спестовната ѝ книжка и колко ѝ остава до ръба на пропастта. На този въпрос тя нямаше да отговори, знаех добре това. Просто се сбогувах и пуснах шега за нейните витамини. Тя си отиде. През следващия месец открих, че мисля за нея в най-неочаквани моменти и...

На това място Йохансен прекъсна разказа на Маккарън. Те бяха стари приятели и това му даваше право да зададе въпроса, който се въртеше в главите на всеки от нас.

— Обичаше ли я, Емлин? За това ли е цялата работа, всичко това за очите и усмивката ѝ, за откритието, че „мислиш за нея в най-неочаквани моменти“?

Мислех, че Маккарън ще се сърди за прекъсването, но той не се разсърди.

— Имаш право да питаш — каза той и млъкна, загледан в огъня. Приличаше на човек, който е задрямал. Изпука съчка, искрите се завихриха към комина и Маккарън вдигна поглед, първо към Йохансен, после към всички останали.

— Не, не я обичах. Нещата, които споменах — очите, дрехите, смеха — звучат така, както би ги видял един влюбен мъж. — Той запали лулата си със запалка във формата на стрела, като пусна пламък чак до камарата въглища. Сетне шумно затвори запалката, пхна я в джоба на сакото си и пусна кълбо дим, което обви главата му като ароматен мехур. — Възхищавах ѝ се, това е всичко. И възхищението ми нарастваше е всяко нейно посещение. Предполагам, че някои от вас приемат разказа ми като любовна история, белязана от обстоятелствата. Те са много далеч от истината. Нейната история стана известна през следващата половина година и когато вие, господа, я чуете, сигурно ще се съгласите, че тя не е чак толкова обикновена, както каза моята пациентка. Тя беше засмукана от огромния град като хиляди други момичета и идваше от малко градче...

... в Айова или Небраска. А може и да беше Минесота, вече не помня. Занимавала се с театър в гимназията и общината на градчето, получила добри отзиви в местното седмично издание от театралния критик, специализирал английски език в Кау и Сайлийг Джуниър Колидж. Тръгнала за Ню Йорк да направи кариера в театъра.

Тя беше практична даже в това, толкова практична, колкото са непрактични амбициите на някои други. Пристигнала в Ню Йорк, защото не вярвала в недоказаното твърдение на едно филмово списание, че всяко момиче, дошло в Холивуд, може да стане звезда, че един ден може да си пие сода в дрогерията на Шваб, а на другия да играе с Гейбъл или Макмъри. Каза ми, че дошла в Ню Йорк, защото мислела, че тук е по-лесно да пристъпи прага... и, струва ми се, защото сериозната драма я привличаше повече от говорещото кино.

Станала продавачка на парфюми в голям универсален магазин и се включила в курсовете по актьорско майсторство. Беше умно и страхотно целенасочено това момиче, волята ѝ беше стоманена — нагоре, все по-нагоре, — но иначе си оставаше човешко същество като

всички други. Беше познала самотата така, както само свежо здраво момиче от Средния Запад може да я изпита. Копнежът по родния дом не винаги е леко, носталгично, приятно чувство, макар че най-често то ни се явява в такава светлина. То може да бъде смъртоносно наточено острие, не само болест като метафора, но и в действителност; лицата, които човек среща на улицата, изглеждат не само безразлични, но и грозни... може би даже злобни. Копнежът по родния дом е истинска болест, болката на изкоренено растение.

Въпреки че можеше да предизвика възхищение, въпреки своята целеустременост, мис Стансфийлд не беше имунизирана срещу носталгията. И останалото дошло толкова естествено, че няма нужда да се обяснява. В класа по актьорско майсторство имало един младеж. Двамата излезли заедно няколко пъти. Тя не го обичала, но имала нужда от приятел. Докато разбере, че не го обича и никога не ще го обикне, станали два инцидента. Полови инциденти. Разбрала, че е бременна. Казала на младежа. Той й рекъл, че застава до нея „да направи каквото трябва“. След седмица напуснал квартирата си, без да остави някакъв адрес. Тогава тя дойде при мен.

В четвъртия месец я въведох в Начина на дишане, това, което днес се нарича „Метод на Ламаз“. През онези дни, както се досещате, за мосю Ламаз още не бяхме чували.

„През онези дни“. Виждам, че този израз се повтаря. Моля да ме извините, но нищо не мога да направя. Всичко, което ви разказах и ще ви разкажа, стана сякаш само защото беше „през онези дни“.

И тъй, „през онези дни“, преди четиридесет и пет години, посещението в родилното отделение на всяка голяма американска болница щеше да ти прозвучи като посещение в лудницата. Жените крещяха неистово, жените пищяха, че предпочитат да умрат, жените пищяха, че няма да издържат такава мъка, жените пищяха Христос да прости греховете им, от устата им изригваха потоци ругатни и мръсни думи, каквито бащите и мъжете им мислеха, че не знаят. Всичко това беше донякъде допустимо, въпреки че по цял свят повечето жени раждат при пълна тишина освен звуците, които човек издава при всяка тежка физическа работа.

Трябва да призная със съжаление, че лекарите са виновни за част от тази истерия. Разказите на близки и познати, които са раждали,

също допринасят за това. Повярвайте ми: ако кажете, че от нещо ще ви заболи, наистина ще ви заболи. Болката идва от главата и когато една жена си втълпи, че раждането е непоносима болка, когато тя е научила това от нейната майка, нейните сестрите и нейните омъжени приятелки, тя е психически готова да изпита огромни мъки.

Само след шест години практика свикнах да виждам жени, които се опитват да излязат на глава с двоен проблем: не само с това, че са бременни и трябва да планират идването на бебето, но и с факта — много от тях го *смятат* за факт, — *че са навлезли в долината на смъртоносните сенки*. Много от тях се опитват да подредят работата си така, че ако умрат, мъжете им да се оправят без тях.

Тук няма нито място, нито време за урок по акушерство, но сигурно знаете, че далеч преди „онези дни“ раждането в западните страни *е било* изключително опасно. Революцията в медицинското обслужване, започнала около хиляда и деветстотната година, направи раждането много по-безопасно, но смешно малък брой лекари си направиха труда да обяснят това на бъдещите майки. Един бог знае защо. Като имаме предвид това, чудно ли е, че повечето родилни отделения приличат на лудници? Ето ги бедните жени, най-сетне иде краят на бременността, те минават през нещо, което от викторианско благоприличие им е описано в празни думи; тук жените на практика разбират, че родилната машина работи с пълна пара. Те са обзети от благоговение и почуда, които незабавно тълкуват като непоносима болка, и повечето от тях чувстват, че скоро ще ги постигне кучешка смърт.

В моите лекции по проблемите на бременността развих принципите на мълчаливото раждане и идеята за Начина на дишане. Крясъците поглъщат много енергия, която може да се използва за раждане на бебето, предизвикват хипервентилация и тялото стига до критичната граница — адреналинът се повишава взривно, дишането и пулсът се ускоряват — което всъщност не е нужно. Начинът на дишане помага на майките да концентрират вниманието си върху главното и да се преборят с болката, като използват ресурсите на тялото.

Методът е прилаган широко през различни времена в Индия и Африка. В Америка индианците от племената шошоне, кайова и микмак също го използват; но както можете да предположите, повечето западни лекари не го прилагат. През есента на 1931 година

един от моите колеги, интелигентен човек, ми върна ръкописа на моята брошура за бременността, като беше нашарил с червено целия раздел за Начина на дишане. На бялото поле беше написал, че ако иска да научи нещо повече за „негърските суеверия“, щял да спре на будката и да си купи „Свръхестествени приказки“.

Е, аз не изхвърлих раздела за Начина на дишане, както ми препоръчваше той, само смесих резултатите с метода, така беше най-добре, може да се каже. Някои жени го използваха с голям успех. Други, които схванаха съвършено идеята по принцип, губеха самообладание с учестяването и засилването на контракциите. В повечето от тези случаи разбрах, че идеята е отхвърлена от здравомислещи приятелки и роднини, които никога не са чували за такова нещо и не могат да повярват, че може наистина да помогне.

Начинът е основан на идеята, че докато две работи не са еднакви в специфичното, те са много близки в общото. Той е разделен на четири етапа: контракции, среден стадий, раждане и следродилно изхвърляне. Контракциите са пълно напъгане на коремните мускули и мускулите в областта на таза; за някои бъдещи майки те започват от шестия месец. Много жени с първа бременност очакват нещо неприятно, като спазми на червата, ала то е много по-ясно — силно телесно усещане, което може да се задълбочи до болка като клин. Жена, използваща Начина на дишане, започва да диша със серия къси, отмерени вдишвания и издишва, когато почувства приближаването на контракцията. При всяко издишване въздухът се изхвърля със сила, сякаш надуваш тропета на Диззи Гилеспи.

В средния стадий, когато още по-болезнени контракции се появяват на всеки петнайсет минути, жената преминава на дълги вдишвания, последвани от дълги издишвания. Така дишат маратонците на последната обиколка. Колкото по-силна е контракцията, толкова по-дълъг е цикълът „вдишване-издишване“. В моята брошура наричам това „пътуване по вълните“.

В последния етап стигаме до това, което аз наричам „локомотив“, а инструкторите на Ламаз — дишане „шу-шу“. Краят на раждането се извършва при болки, най-често описвани като „дълбоки и смразяващи“. Те са придружени от неотразимата нужда майката да избута, да изтласка бебето. Това е точката, господа, в която тази чудесна, заплашителна машина достига абсолютно кресчендо.

Шийката на матката се разширява. Бебето започва своето кратко пътуване по родилния канал и ако погледнете между краката на майката, ще видите как тупти фонтанелата на детето, която се подава само на няколко сантиметра. Майките, които използват начина на дишане, сега започват с устни къси, остри вдишвания, но без хипервентилация, само дишат тежко и напълно контролирано. Това е нещо като звука, с който децата имитират парен локомотив.

Всичко това влияе здравословно на тялото. Майката запазва високото ниво на кислорода, без да навлиза в аварийната зона, тя остава в съзнание и готовност, способна да слуша и да задава въпроси, способна да изпълнява нареждания. Ала психическият резултат е още по-важен. Майката чувства, че участва активно в раждането на нейното дете, че тя в известна степен ръководи процеса. Тя се чувства на върха на опита... и на върха на болката.

Вие разбирате, че целият процес зависи от психическото състояние на пациентката. Начинът на дишане е крайно уязвим, крайно деликатен и ако съм имал някой и друг провал, мога да го обясня така: пациентката може да бъде убедена от лекаря, но може да се откаже от метода с помощта на роднини, които ужасено вдигат ръце при такава варварска практика.

Поне от тази гледна точка мис Стансфийлд беше идеална пациентка. Тя нямаше нито приятели, нито роднини, разрушаващи вярата ѝ в Начина на дишане (макар че, ако трябва да бъда съвсем честен, не виждам как някой би могъл да повлияе върху взетото от нея решение) след като вече е повярвала в него. И тя *наистина* повярва.

— Това е нещо като самовнушение, нали? — попита ме тя при първото обсъждане.

Съгласих се с удоволствие.

— Точно така. Но вие няма да го приемете, ако мислите, че е фокус или че методът ще ви навреди, когато започне раждането.

— Изобщо не мисля така. Много съм ви благодарна. Изучавам го усърдно, доктор Маккарън.

Тя беше от тоя тип жени, за които е измислен Начина на дишане и щом казваше, че го изучава, това беше самата истина. Никога не съм виждал някой да прегръща идея с повече ентузиазъм; Начина на дишане беше подходящ и за нейния темперамент. На тоя свят има милиони схватливи мъже и жени, част от които са дяволски деликатни

хора. Но има и други, които ги сърбят ръцете да хванат в ръце собствения си живот. Мис Стансфийлд беше от тях.

Като ви казах, че тя прегърна горещо Начина на дишане, имах предвид точно това... и мисля, че историята на последния ѝ ден в магазина, където продаваше парфюми, го доказва.

Тя прекъсна работа в края на август. Мис Стансфийлд беше тънка млада жена в чудесно физическо състояние и това беше първата ѝ бременност. Всеки лекар ще ви каже, че на такава жена няма да ѝ личи първите пет-шест месеца... после един ден, изведнъж, всичко ще стане ясно.

Тя дойде за месечен преглед на първи септември, засмя се обезсърчено и каза, че е открила и друга полза от Начина на дишане.

— Каква е тя? — попитах я.

— Начинът е по-добър от броенето до десет, когато си ужасно сърдит на някого — каза тя. Лешниковите ѝ очи се разиграха. — Само че хората те гледат като лунатик щом започнеш да пухтиш.

Тя веднага ми разказа всичко. Миналият понеделник отишла на работа както обикновено и мисля, че превръщането на една слаба жена в очевидно бременна — такова превръщане идва внезапно, както смяната на деня с нощ — е станало през почивните дни. Или пък нейната началничка е решила, че подозренията ѝ вече не са само подозрения.

— Бих искала да се видим през почивката в кабинета ми — каза студено тази жена, мисис Кели. Преди това тя се отнасяла към мис Стансфийлд почти приятелски. Показала ѝ снимките на двете си деца, ученици в гимназията, даже по едно време си разменяли рецепти. Мисис Кели винаги я питала не е ли срещнала някое „добро момче“. Тая сърдечност и приятелство вече отминали. И когато пристъпила кабинета на мисис Кели, мис Стансфийлд знаела какво я очаква.

— Загазила си — произнесла кратко тази жена, която доскоро била толкова сърдечна.

— Да — каза мис Стансфийлд. — Някои го наричат така.

Бузите на мисис Кели придобили цвета на стара тухла.

— Не се пиши много хитра пред мен — каза тя. — Като ти гледам корема, толкова си хитра, че вече си насред пътя.

Когато слушах разказа, виждах ги и двете с вътрешното си око: мис Стансфийлд с открития поглед на лешниковите си очи, приковани

в мисис Кели; тя се държи съвършено, отказва да сведе поглед, да плаче или да се засрами. Мисля, че тя е имала далеч по-голяма представа за неприятността, в която е изпаднала, отколкото нейната началничка с двете ѝ почти отгледани деца и уважавания съпруг, който имал собствена бръснарница и гласувал за републиканците.

— Виждам, че не се срамуваш от начина, по който ме измами — избухнала огорчената мисис Кели.

— Не съм ви мамила. До днес не е ставало въпрос за моята бременност. — Тя погледнала с любопитство мисис Кели. — Защо твърдите, че съм ви измамила?

— Поканих те вкъщи — извикала мисис Кели. — Ти вечеря... със *синовете* ми. — Тя погледнала мис Стансфийлд с пълна погнуса.

Тук мис Стансфийлд се разсърдила. През целия си живот не била толкова ядосана. Тя знаела каква реакция ще предизвика, когато нещата излязат наяве, но, както ще потвърдите, господа, понякога разликата между академичната теория и практическото ѝ приложение е твърде шокираща.

Като стиснала здраво ръце на скута си, мис Стансфийлд каза:

— Ако намекувате, че съм съблазнила или съм се опитала да съблазня някой от синовете ви, това е най-мръсната, най-гнусната лъжа, която съм чувала през живота си.

Мисис Кели дръпнала назад глава, сякаш са я зашлевили. Цветът на тухла отлетял от бузите ѝ, останали само две малки туберкулозни петна. В стаята, където смътно миришело на цветя, двете жени се гледали сурово над бюрото, отрупано с парфюми. Този миг изглеждал по-дълъг, отколкото бил всъщност, каза ми мис Стансфийлд.

След това мисис Кели дръпнала едно чекмедже и извадила от него жълтеникав чек. Към него бил прикрепен бледорозов къс хартия. Като оголила зъбите си, сякаш за да хапе при всяка дума, мисис Кели произнесла:

— Стотици прилични момичета търсят работа в този град. Мисля, че нашето предприятие няма нужда от проститутки като теб, скъпа.

Моята пациентка ми каза, че тази последна дума „скъпа“ я вбесило. Миг след това ченето на мисис Кели увиснало, когато мис Стансфийлд стиснала ръце толкова плътно, сякаш са вързани със стоманена верига, и е опасност да се нарани (на първи септември

забелязах поизбелелите, но все още видими петна) започнала да пухти като локомотив със стиснати зъби.

Никак не е смешно, но аз избухнах в смях само като си представих станалото, мис Стансфийлд също се засмя. Мисис Дейвидсън надникна, за да се увери, че не сме се надишали с райски газ, и пак изчезна.

— Мислех да *направя* само това — каза мис Стансфийлд, като триеше очите си с носна кърпичка. — Защото в този момент видях как се протягам и помитам всички мостри от парфюмите на голия циментов под. Не само си го *помислих*, аз го *видях*. Видях как шишенцата се трошат на пода и изпълват стаята с такава ужасна смрад, че трябваше да се дезинфекцира. Направих го, нищо не можеше да ме спре. После задишах като локомотив и всичко си дойде на мястото. Можех да взема чека и розовата хартия, да стана и да изляза. Не можех да ѝ благодаря, разбира се — все още бях локомотив. — После тя стана сериозна. — Сега всичко е минало и даже малко ми е жал за нея. Не беше ли тая постъпка нещо твърдоглаво?

— Никак. Мисля, че е възхитително да си чувствителен.

— Може ли да ви покажа нещо, което купих с допълнителната си заплата, доктор Маккарън?

— Да, ако искате.

Тя отвори чантата си и извади плоска кутийка.

— Купих я в заложната къща. За два долара. Това е единственият път през този кошмар, когато се чувствах поругана и омърсена. Не е ли странно?

Тя отвори кутийката. Тя остави на бюрото ми, за да погледна вътре. Не се изненадах от онова, което видях. В кутийката имаше позлатена венчална халка.

— Ще направя необходимото — каза тя. — Аз живея в нещо, което мисис Кели без съмнение би нарекла „почтен пансион“. Собственичката е сърдечна и дружелюбна... но не беше ли и мисис Кели сърдечна и дружелюбна? Струва ми се, че сега може да ме изхвърли всеки момент и ако поискам да ми върне от предплатата или от депозита за възможни щети, който ѝ платих при настаняването, тя ще ми се изсмее в лицето.

— Скъпа госпожице, това ще е незаконно. Има съдилища, има адвокати, които ще ви помогнат да отговорите на такава...

— Съдилищата са мъжки клуб — каза тя непоколебимо, — те няма да се отклонят от пътя си, за да помогнат на една жена в моето положение. Може да получи парите си, може и да не ги получи. Във всеки случай разходите, притеснението и... неприятностите са твърде големи за четиридесет и седем долара. Няма защо да ви ги изброявам. Това не е станало и може и да не стане. Но от сега нататък ще бъде практична.

Тя вдигна глава и очите ѝ блеснаха.

— Харесах си една квартира във Вилидж. За всеки случай. На третия етаж, с пет долара по-евтина. — Тя извади халката от кутията. — Носех това, когато хазайката ми показа стаята. — Тя сложи халката на безименния пръст на лявата си ръка е лека гримаса на отвращение, на което я мислех за неспособна. — Ето. Сега съм мисис Стансфийлд. Мъжът ми е шофьор на камион, загинал в състезанието Питсбърг-Ню Йорк. Много печално. Но аз вече не съм малката уличница, а детето ми няма да е копеле.

Тя ме погледна и на очите ѝ пак се появиха сълзи. Една от тях натеза и се търколи по бузата ѝ.

— Моля ви! — казах аз със съчувствие и се протегнах през бюрото да хвана ръката ѝ. — Не плачете, скъпа.

В дланта ми тя обърна ръката си нагоре — това беше лявата ѝ ръка — и погледна халката. Усмихна се, а усмивката ѝ, господо, беше горчива, злъчна, мрачна. Още една сълза се проля, само още една.

— Когато чуя циниците да казват, че дните на чудесата и магиите са отминали, доктор Маккарън, ще знае, че те се заблуждават, нали? Щом като в заложната къща можете да купите халка за два долара и тази халка моментално премахва незаконното и безпътното, какво е това, ако не магия? Евтина магия.

— Мис Стансфийлд... Сандра, ако мога... ако имаш нужда от помощ и мога да направя нещо...

Тя отдръпна ръката си. Ако бях хванал дясната ѝ ръка, може би нямаше да го направи. Не я обичах, вече ви казах, но в тоя момент можех да я обикна, бях на крачка от влюбване в нея. Може би ако бях хванал дясната ѝ ръка, а не другата, с венчалната халка, и ако тя ме беше оставила да поддържа дланта ѝ малко по-дълго, докато моята длан стопли нейната, може би тогава щях да се влюбя.

— Вие сте добър, почтен човек, вие направихте много за мен и моето дете... а вашият Начин на дишане е много по-добра магия от този пръстен. В края на краищата той ме спаси от затвор по обвинение за преднамерено убийство, нали?

Малко след това тя излезе и аз отидох до прозореца да погледам как върви по улицата към Пето авеню. Господи, възхищавах се от нея даже тогава! Тя беше толкова крехка, толкова млада и очевидно бременна, но в нея нямаше плахост и колебливост. Тя не бягаше по улицата, тя вървеше, сякаш имаше всички права върху тротоара.

Тя се изгуби от погледа ми и аз се обърнах към бюрото си. Снимката в рамка, която висеше на стената до лекарската диплома привлече вниманието ми. Цялата ми кожа настръхна. Най-ужасяващият страх през целия ми живот падна върху мен като мрачно було и аз усетих, че се задушavam. Това беше предварителният период, господа. Не споря дали такива неща стават или не; зная, че стават, защото това ми се случи на мен. Само веднъж, през този горещ следобед в началото на септември. Молих се на бога да не се повтори.

Снимката направи майка ми в деня, когато завърших медицинското училище. На нея аз стоя пред болницата „Уайт“ с ръце на гърба и се хилия като момче, което е получило цял ден за разходка до Палисейдс Парк. От лявата ми страна се вижда паметника на Хариет Уайт. Снимката е отрязала статуята да подбедриците, а на пиедестала ясно се четат странния безсърдечен надпис: *Няма утеха без болка; ние познаваме спасението чрез страданието*. Тук, в основата на статуята, изобразяваща първата жена на баща ми, точно под този надпис, Сандра Стансфийлд почина няма и четири месеца след този ден, когато дойде да роди детето си.

През тази есен тя изрази известна тревога, че може би няма да и помагам при раждането — може да съм заминал за коледните празници или да не дежурия в момента. Донякъде се страхуваше, че ще ражда при някой лекар, който ще пренебрегне желанието ѝ да използва Начина на дишане и ще ѝ даде газ или ще ѝ направи блокада в гръбначния стълб.

Успокоих я, доколкото можех. Нямах причини да напускам града, нямаше семейства, които да посетя през празниците. Майка ми почина преди две години и имах само една леля, стара мома, която живееше в

Калифорния... но пътуването с влака не ми понася, казах на мис Стансфийлд.

— Винаги ли сте самотен? — попита тя.

— Понякога. Обикновено съм много зает. Вземете това. — Надрасках на лист хартия телефонния си номер и ѝ го подадох. — Когато започне раждането, обадете ми се.

— О, не, не мога...

— Искате ли да използвате Начина на дишане или да попаднете на някой касапин, който ще ви помисли за луда, когато пуснете локомотива?

Тя се усмихна леко.

— Добре, убедихте ме.

Ала есента напредваше, месарите започнаха реклама на техните крехки и сочни пържолки, а духът ѝ все още беше неспокоен. Помолиха я да напусне старото място, където живееше по времето на първата ми среща с нея, и тя се премести във Вилидж. Така беше по-добре за нея. Намираще си някаква работа. Сляпа жена с добри доходи я нае за лека домакинска работа, след която да ѝ чете произведенията на Джин Статън Портър и Пърл Бък. Жената живееше на първия етаж в сградата на мис Стансфийлд. Тя имаше оня цъфтящ, розов вид, който имат повечето здрави жени през последните три месеца от бременността. Но на лицето ѝ беше паднала сянка. Аз ѝ говоря, тя ми отговаря... а веднъж, когато изобщо не отговори, вдигна глава от бележките, които вписвах в картон, и я видях да се взира в снимката до дипломата ми със странен, замаян поглед. Усетих как се надига онзи хлад... и отговорът ѝ, който нямаше нищо общо с въпроса, не ме успокои.

— Имам чувството, че съм прокълната, доктор Маккарън. Понякога то е много силно.

Глушава, мелодраматична дума. И въпреки това на езика ми се въртеше: *Да, и аз чувствам същото*. Подтиснах го, разбира се; лекар, който каже такова нещо, трябва да продаде инструментите и книгите си и да стане каналджия или каменоделец.

Казах ѝ, че тя не е нито първата, нито последната бременна жена, която си въобразява такива неща. Обясних ѝ, че това чувство се среща толкова често, че лекарите го наричат „Синдром на долината на сенките“. Вече го споменах тази вечер, струва ми се.

Мис Стансфийлд кимна съвсем сериозно. Помня колко млада изглеждаше този ден и колко голям беше коремът ѝ.

— Зная това — каза тя. — Усещам го. Но това, което чувствам, е съвсем различно от подобно усещане. Другото чувство нараства. Глупаво е, но не мога да се отърва от него.

— Опитайте се — посъветвах я. — Това не е хубаво за... Но тя беше далеч от мен. Отново гледаше към снимката.

— Кой е на снимката? — попита тя.

— Емлин Маккарън — опитах се да се пошегувам. Шегата прозвуча твърде слабо. — Преди гражданската война, когато беше малък.

— Не, аз ви познах, разбира се. — Питам за жената. Личи си по полата и обувките. Коя е тя?

— Казва се Хариет Уайт — казах аз и си помислих: *И нейното лице ще бъде първото, когато дойдеш да раждаш детето си.* Студената тръпка се върна — тази ужасна пълзяща безлична тръпка. Гледах *нейното каменно лице.*

— И какво ще рече тоя надпис на пиедестала? — попита тя, сякаш сънуваше или беше изпаднала в транс.

— Не зная — излъгах я. — Разговорният ми латински не е много добър.

Тази нощ сънувах най-тежкия кошмар през живота си. Събудих се от него с безкраен ужас и ако бях женен, щях да изплаша бедната си жена до смърт.

В съня аз отворих вратата на моя кабинет и видях в него Сандра Сандсфийлд. Тя носеше кафяви обувки, бяла ленена рокля с кафяви ширити и малко демодирана шапка с формата на камбана. Но шапката беше между гърдите ѝ, защото тя държеше главата си в ръце. Белият лен беше покрит с петна засъхнала кръв. Кръв шуртеше от шията ѝ и се лееше по пода.

Очите ѝ — тези прекрасни лешникови очи — се отвориха и се впиха в моите.

— Прокълната. Аз съм прокълната. Няма спасение без страдание. Евтина магия, само това имаме.

На това място изкрещях и се събудих.

Терминът ѝ — десети декември, дойде и отмина. Прегледах я на седемнайсети декември и предположих, че бебето ще се роди през 1935 година, и то преди Коледа. Мис Стансфийлд прие това е удовлетворение. Изглежда беше отхвърлила сянката, надвиснала над нея през тази есен. Мисис Гибс, сляпата жена, на която четеше и помагаше в домакинството, я беше харесала. Толкова я харесала, че разказала на приятелите си за смелата млада вдовица, която въпреки скорошната тежка загуба и деликатното си положение гледа към бъдещето си толкова сигурно и жизнерадостно. Някои от приятелите на сляпата жена бяха изказали желание да ѝ осигурят работа след раждането на детето.

— Ще обсъдя с тях въпроса — каза ми тя. — Заради бебето. Докато съм още на крака и мога да намеря нещо постоянно. Понякога си мисля: „Най-лошото в случая е, че промених начина, по който гледам хората“. Казвам си: „Как можеш да спиш нощем, като си измамила тази мила старица? Ако тя знаеше истината, щеше да ти покаже вратата като другите.“ Това е лъжа и понякога чувствам тежестта ѝ върху сърцето си. — Преди да си отиде, тя извади от чантата си малко пъстро пакетче и ми го подаде над бюрото. — Весела Коледа, доктор Маккарън!

— Не трябваше... — Аз отворих чекмеджето и извадих едно пакетче от него. — Аз също имам подарък и...

Тя ме погледна изненадано... и двамата се засмяхме.

Тя ми подари сребърна игла за вратовръзка с хермесов жезъл. Аз ѝ подарих албум за снимки на бебето ѝ. Още пазя иглата. Както виждате, господа, нося я и тази вечер. Какво стана с албума, не мога да кажа.

Изпратих я до вратата, тя се обърна, сложи ръце на раменете ми, надигна се на пръсти и ме целуна по устните. Нейните устни бяха хладни и твърди. Целувката ѝ не беше страстна, но не беше и от онези, които получаваш от сестра или леля.

— Още веднъж благодаря, доктор Маккарън — каза тя малко задъхано. Бузите ѝ се зачервиха и лешниковите ѝ очи блестяха. — Толкова съм ви благодарна.

Засмях се от неудобство.

— Говориш така, сякаш никога няма да се видим, Сандра. — За втори път се обърнах към нея с малкото ѝ име.

— О, ние ще се срещнем отново. Не се съмнявам.

И тя беше права, макар че никой от нас не можеше да предвиди ужасните обстоятелства на тази среща.

Родилните болки на Сандра Стансфийлд започнаха на Бъдни вечер, в шест часа вечерта. По това време снегът, който валя през целия ден, се обърна на лапавица. След два часа, когато болките зачестиха, улиците на града, бяха опасно заледени.

Мисис Гибс, сляпата жена, имаше хубав голям апартамент на първия етаж. В шест часа вечерта мис Стансфийлд слязла внимателно по стълбите, почукала, отворили ѝ и тя попитала може ли да се обади по телефона за такси.

— За бебето ли? — развълнувала се мисис Гибс.

— Да, болките едва започнаха, но нямам късмет с времето. Ще трябва да чакам за такси много дълго.

Тя извикала такси и после ми се обади. По това време — седем без двайсет, контракциите идваха на около двайсет и пет минути. Тя ми повтори, че започнала всичко отрано заради лошото време.

— Не ми се ще да родя в таксито — каза тя. Гласът ѝ звучеше изключително спокойно.

Таксито закъсня, а всичко се разви по-бързо, отколкото предвиждах, но както вече казах, ражданията не си приличат в подробностите. Като видял, че жената скоро ще роди, шофьорът ѝ помогнал да слезе по хлъзгавите стъпала и все ѝ повтарял „внимавайте, госпожо“. Мис Стансфийлд само кимала, заета с нейното дълбоко вдишване-издишване, когато започвали нови контракции. Снеговалежът скрил уличните светлини, снегът падал на огромни величествени парцали върху светещите знаци по покривите на такситата. По-късно мисия Гибс ми каза, че младият шофьор на такси бил по-неспокоен от нейната „бедна скъпа Сандра“ и това вероятно е било една от причините за катастрофата.

Другата със сигурност беше Начинът на дишане.

Шофьорът карал бавно колата по хлъзгавите улици и пълзял на задръстените кръстовища, така те малко по малко се приближавали до болницата. Той не пострада сериозно при катастрофата и аз поговорих с него в болницата. Каза, че звукът от дълбокото дишане, идващ от задната седалка, го изнервял; все гледал в огледалото да види дали

вдишва или издишва. Каза, че щял да се чувства по-спокоен, ако беше изкрещяла няколко пъти, както подобава на бременна жена. Един-два пъти я попитал добре ли се чувства и тя само кимнала, като продължила да вдишва дълбоко и да издишва.

На две или три преки от болницата тя трябва да е усетила, че приближава раждането. От качването ѝ в таксито минал цял час, движението били много бавно, ала раждането — много бързо за жена с първа бременност. Шофьорът забелязал промяната в начина ѝ на дишане. „Започна да пуфти като куче в жегата“, каза ми той. Разбрах, че е пуснала „локомотива“.

В това време шофьорът видял свободен коридор в автомобилния поток и поел по него. Сега пътят към болницата бил отворен. Оставало съвсем малко. „Видях статуята отпред“, каза той. В желанието си да се отърве от пуфтящата бременна пътничка той настъпил педала на газта, колата се метнала напред и колелата забуксували върху леда.

Аз тръгнах към болницата и моето пристигане съвпадна с пристигането на таксито само защото подцених влошаването на пътната обстановка. Надявах се да я намеря горе като законно приета пациентка с подписани документи и с необходимите процедури от предварителната подготовка. Вече се качвах по стъпалата, когато видях ярката светлина на две двойки фарове, отразена от леда, върху който още не бяха хвърлили сгурия. Обърнах се да видя какво става.

Линейката излизаше от прохода в крилото на Бърза помощ, когато таксито на мис Стансфийлд се насочи към болницата. Таксито се движеше с голяма скорост и не можеше да спре. Шофьорът се паникьоса и натисна рязко педала на спирачката, вместо да го включи плавно, на няколко пъти. Таксито се плъзна и се завъртя странично. Мигащата светлина на линейката хвърли кървавочервени ивици и петна върху улицата. Странно, едно от тях освети лицето на Сандра Стансфийлд. За миг видях лицето от моя кошмар, същото окървавено лице с широко отворени очи — лицето на обречената Сандра.

Извиках името ѝ, слязох две стъпала, подхлъзнах се и се преметнах презглава. Усетих парализираща болка в лакътя, но някак си успях да задържа черната си чанта. Видях останалото от мястото, където лежах с бучаща глава и остра болка в лакътя.

Линейката удари спирачки и също се плъзна. Задницата и се блъсна във фундамента на статуята. Задните врати се отвориха.

Носилката, за щастие празна, падна на улицата с колелата надолу. На тротоара една млада жена извика и се опита да избяга от приближаващите се коли. След две крачки кракът ѝ се плъзна и тя падна по корем. Чантата ѝ изхвърча и падна на заледения тротоар като огромен товар.

Таксито се завъртя и в тоя момент тръгна със задницата напред. Видях съвсем ясно шофьора. Той бясно въртеше волана, като дете в Лунапарк. Линейката отскочи под ъгъл от статуята на Хариет Уайт... и удари напречно таксито. То се завъртя веднъж и се блъсна в пиедестала със страшна сила. Жълтата му светлина и буквите „РАДИО ПОВИКВАНЕ“ избухнаха като бомба. Лявата страна на таксито се смачка като цигарена хартия. Миг по-късно видях, че не е само лявата страна; таксито се удари в ръба на пиедестала толкова силно, че можеше да го събори. Парчета стъкла се разсипаха като диаманти върху гладкия лед. Моята пациентка изхвърча от задната седалка като парцалена кукла.

Скочих машинално на крака. Затичах по заледените стъпала, подхлъзнах се отново, хванах се за парапета и продължих надолу. Знаех само, че мис Стансфийлд лежи в бледата сянка, която хвърляше отвратителната статуя на Хариет Уайт. Само на няколко метра, встрани от статуята, спрялата линейка раздираше нощта с червена светлина. Имаше нещо ужасно в тази фигура, но аз не знаех какво е то, докато не се спънах с тъп звук в нещо, което едва не ме събори отново. Това, в което се спънах, изхвърча надалеч като чантата на младата жена, но не се претърколи, а по-скоро се плъзна. Беше коса, oprъскана е кръв, но очевидно руса, посипана с парчета стъкло, и аз разбрах какво е това. При катастрофата тя е била обезглавена. Бях ритнал в канавката нейната глава.

Изпаднал в шок, изтичах до тялото ѝ и го обърнах. Като го погледнах, опитах се да извикам. Може и да съм извикал, но не се чу нищо, не можех да издам нито звук.

Жената още дишаше, разбирате ли, господа? Гръдният ѝ кош се надигаше и спадаше, тя правеше бързи, леки, повърхностни вдишвания. Парчета лед покриваха разкопчаното ѝ палто и подгизналата от кръв рокля. Чух висок, тънък, свирещ звук. Той нарастваше като свистенето на чайник преди да заври. Това беше въздухът, който вдишваше и издишваше през разкъсаната си трахея,

слаби звуци, които издаваха гласните ѝ струни, които вече нямаха уста да оформи тоновете.

Исках да избягам, но нямах сили. Паднах на колене до нея, затулил с ръка устата си. След миг разбрах, че под долната част на роклята ѝ струи прясна кръв... и забелязах движение. Изведнъж в това трескаво състояние ми се стори, че мога да спася бебето.

Струва ми се, че когато вдигнах роклята към кръста ѝ, започнах да се смея. Сигурно съм полудял. Помня, че тялото ѝ беше още топло. Помня и как се надигаха гърдите ѝ от дишането. Един от санитарите на линейката дойде, залитайки като пиян, сложил една ръка отстрани на главата си. През пръстите му пръскаше кръв.

Аз още се смеех. Опипом разбрах, че цялата е разкъсана.

Санитарят се взираше в обезглавеното тяло на Сандра Стансфийлд е облепени очи. Не знам дали осъзнаваше, че трупът още дишаше. Може би си мислеше, че това се причинява от нервите, нещо като последно действие на рефлексите. Ако го занимаваха такива мисли, сигурно не е работил много дълго с линейката. Едно пиле може дълго да се мята с отрязана глава, а човек ритне веднъж-дваж... ако може.

— Стига си зяпал, дай ми одеяло — креснах му аз.

Той се отдръпна, но не към линейката. Тръгна към Таймс Скуеър. Просто си отиде в кишавата ноц. Нямам представа какво му стана. Обърнах се пак към мъртвата жена, която сякаш не беше мъртва, поколебах се малко и свалих палтото от гърба си. Сетне вдигнах ханша ѝ, за да го подложя под нея. Още чувах свистенето, когато тя започна да диша като локомотив. Понякога още го чувам, господо. В сънищата си.

Моля ви да разберете — всичко стана за изключително кратко време; на мен то ми се струваше много по-дълго, защото моите възприятия бяха стигнали нивото на треската. От болницата наизскачаха хора да видят какво става. Зад мен една жена изпищя, когато видя откъснатата глава в края на улицата.

Отворих черната си чанта с благодарност към бога, че не съм я изгубил при падането, и извадих къс скалпел. Отворих го, срязах бельото ѝ и отдръпнах ръка. Шофьорът на линейката направи няколко крачки и закова на четири-пет метра от мен. Хвърлих поглед към него, все още ми трябваше одеяло. Видях, че няма смисъл да му го искам.

Той се взираше в дишащото тяло, очите му се разшириха така, сякаш всеки миг ще изскочат от орбитите си и ще увиснат на очните си нерви като уродливо човече на конци. После падна на колене и вдигна притиснатите си една към друга длани. Искаше да се помоли, сигурен съм. Санитарят не се сети, че вижда невъзможното, но това момче разбра. След миг той припадна.

Тая вечер, не знам защо, бях сложил форцепса в чантата си. Не бях използвал това нещо цели три години, откакто видях един лекар, няма да спомена името му, който проби темето на новородено дете и стигна до мозъка му с една от тези адски джунджурии. Детето умря мигновено. Тялото се „изгуби“ и в смъртния акт беше вписано „мъртвороден“.

По някаква причина бях го взел тази вечер.

Тялото на мис Стансфийлд се напрегна, коремът ѝ се стегна, от плът се превърна в камък. Детето подаде глава. Зърнах за миг темето му, окървавено и пулсиращо. *Пулсиращо*. Детето беше живо. Наистина живо.

Плътта отново стана камък. Главичката се скри от погледа ми. Един глас зад мен попита:

— Мога ли да направя нещо, докторе?

Беше сестра на средна възраст, от онези жени, които са гръбнакът на нашата професия. Лицето ѝ беше пребледняло като мляко и тъй като по него се четеше ужас и суеверно благоговение, докато гледаше към това свръхестествено дишащо тяло, не забелязах оня шок, който би я направил опасна при работа.

— Можете да ми донесете одеяло, сестра — казах отсечено. — Още имаме шанс, струва ми се.

Зад нея видях на стълбите поне двайсетина души от болницата, които не искаха да се приближат. Какво виждаха те? Нямах възможност да разбера. Зная само, че през следващите дни ме избягваха, а някои от тях започнаха да странят от мен завинаги, и никой, включително и тази сестра, не ми проговори.

Тя се обърна и тръгна към болницата.

— Сестра! — извиках ѝ. — Няма време. Вземете от линейката. Бебето ще се роди всеки момент.

Тя смени посоката, като се подхлъзваше върху белите си обувки с подметки от суров каучук. Обърнах се пак към мис Стансфийлд.

Вместо да се забави, локомотивното дишане зачести... тялото ѝ отново се втвърди, опъна се и се напрегна. Детето се показа пак. Искях да го върна обратно, но не успях, то просто излизаше. Нямах никаква нужда от форцепс. Бебето просто *изскочи* в ръцете ми. Видях как мокрия сняг покрива голото ѝ окървавено тяло. Ала се роди момче, нямаше грешка. Видях как от него се вдига пара, докато черната ледена нощ отнася последната топлинка на неговата майка. Малките окървавени юмручета се размахаха, бебето нададе тъничък виещ писък.

— *Сестра!* — изкрещях. — *Размърдай си задника, кучко!*

Изрекох непростими думи, ала за миг се пренесох във Франция и очаквах скоро над главите ни да засвистят снаряди с вой, който напомня за засилващия се вятър; картечниците ще започнат адския си трясък; немците ще се появят от мрака, ще бягат, ще се подхлъзват, ще псуват и ще мрат в кал и дим. *Евтина магия*, помислих си и видях как телата се гърчат, обръщат и падат. *Но ти си права, Сандра, само това ни остава.* Бях съвсем близо да загубя разсъдъка си, господа.

— *ЗА БОГА, СЕСТРА!*

Бебето изпищя отново — чу се слаб, изгубен звук — и след това замлъкна. Парата се вдигаше от кожата му на тънки струйки. Докоснах с уста лицето му и долових сладникавия влажен мирис на плацентата. Вдъхнах въздух в устата му и чух отривистия шум от неговото дишане. Появи се сестрата с одеялото. Протегнах ръка.

Тя понечи да ми го подаде, после го придърпа към себе си.

— Докторе, ами ако... ако е чудовище? Някакъв изрод?

— Дай ми това одеяло казах. — Дай ми го веднага, сестра, преди да съм ти сритал задника.

— Да, докторе — рече тя изключително спокойно (да благословим жените, които разбират, без изобщо да си дават зор, господа!) и ми даде одеялото. Завих бебето и ѝ го подадох.

— Ако го изгървеш, сестра, ще изядеш тези остатъци.

— Да, докторе.

— Може да е евтина шибана магия, но господ ни оставя само това.

— Да, докторе. Видях я как подтичва с бебето към болницата, погледнах и тълпата на стълбите. После станах и се отдръпнах от

тялото. Неговото дишане, също като на бебето, начена и се задави... спря... начена отново... спря...

Заотстъпвах от тялото. Кракът ми се удари о нещо. Обърнах се. Беше главата ѝ. Подчиних се на някаква заповед извън мен, клекнах на едно от колената си и обърнах главата. Очите ѝ бяха отворени — онези открити лешникови очи, пълни с толкова живот и решителност. Те още бяха пълни с решителност. *Тя ме гледаше*, господа!

Зъбите ѝ бяха стиснати, устните полуотворени. Чух въздуха, който минаваше през устните и зъбите ѝ, докато тя дишаше като локомотив. Очите ѝ се помръднаха, завъртяха се наляво в очните ями, сякаш за да ме видят по-добре. Устните ѝ се разтвориха. Те произнесоха четири думи: „*Благодаря ви, доктор Маккарън*“.

— Честито, мис Стансфийлд — казах. — Имате момче. Устните ѝ трепнаха и зад мен се понесе слаб призрачен звук: *момчeeeeeee...*

Очите ѝ вече не бяха на фокус и изгубиха своята решителност, като че гледаха нещо над мен в това черно кишаво небе. Сетне се затвориха. Тя пак задиша като локомотив... след това просто спря. Всичко отмина. Сестрата видя част от станалото, шофьорът на линейката може би е видял друга част преди да припадне, а някои от зяпачите навярно подозираха нещо. Всичко свърши, беше съвсем сигурно. Имаше само останки от ужасната катастрофа... и едно бебе в болницата.

Вдигнах очи към статуята на Хариет Уайт. Тя още стоеше и гледаше е каменно лице през пътя към Градината, сякаш не беше станало нищо особено, сякаш такава жестоко и безсмислена обреченост не значеше нищо... или, което е още по-лошо, че това е единственото нещо, което изразява всичко, единственото нещо, което изобщо се различава.

Доколкото помня, паднах на колене в лапавицата пред откъснатата ѝ глава и заплаках. Аз още плачех, когато един лекар и две сестри ме вдигнаха на крака и ме поведоха към болницата.

Лулата на Маккарън угасна.

Той я запали със запалката, а ние седяхме без дъх в пълно мълчание. Вън вятърът виеше и стенеше. Маккарън затвори с щракване запалката и ни погледна. Изглеждаше доста изненадан, че още сме тук.

— Това е всичко — каза той. — Това е краят! Какво чакате? Огнената колесница? — изсумта той, после като че се поколеба за момент. — Платих разходите за раждането от моя джоб, тя нямаше никой друг, нали разбирате?

Той се усмихна едва забележимо.

— Е... намеси се Ела Дейвидсън, моята медицинска сестра. Тя настоя да даде своята лепта от двайсет и пет долара, което едва можеше да си позволи. Но когато Дейвидсън настоява за нещо... — Той сви рамене и тихо се засмя.

— Сигурен ли си, че това не беше рефлекс? — чух се да питам. — Сигурен ли си...

— Сигурен съм — каза непоколебимо Маккарън. — Първата контракция можеше да е рефлекс. Но цялото раждане продължи минути. Понякога си мисля, че можеше да издържи и по-дълго, ако трябваше. Благодаря на бога, нямаше нужда.

— Какво стана с бебето? — попита Йохансен.

Маккарън пусна кълбо дим.

— Осиновиха го. Сигурно разбирате, че даже през онези дни тайната се пазеше много строго.

— Да, но какво стана с бебето? — пак попита Йохансен и Маккарън се засмя накриво.

— Не можеш да избягаш от нещата, нали? — попита той.

Йохансен тръсна глава.

— За нещастие някои хора научават. Какво стана с бебето?

— Добре, ако искате да отидем толкова далеч, сигурно разбирате, че се интересувах от съдбата на това дете. Познавах млад мъж и жена му, фамилията им звучеше като Харисън. Живееха в Мейн, бяха бездетни. Те осиновиха детето и го нарекоха Джон, така добре ли е? Джон ще бъде като вас, нали?

Той засмука лулата си, но тя беше угаснала. Усещах, че Стивънс се върти зад мен и знаех, че нашите палта вече са готови. Скоро ние ще ги облечем... и ще се върнем в собствения си живот. Както каза Маккарън, приказките са за друга година.

— Детето, което се роди през оная нощ, сега ръководи английския отдел в един от най-известните частни колежи в страната — каза Маккарън. — Млад мъж, няма още четирийсет и пет. Още е рано, но някой ден ще стане президент на колежа, никак не се

съмнявам. Той е хубав, интелигентен и очарователен. Веднъж, под някакъв предлог, вечерях е него в клуба на частния факултет. Бяхме четирима. Говорех малко и можех да го наблюдавам. Той имаше целеустремеността на майка си, господата...

... и нейните лешникови очи.

III. КЛУБЪТ

Стивънс ни забеляза както винаги, когато подаваше палтата, пожелаваше на хората най-щастливата от щастливите Коледи и им благодареше за тяхната щедрост. Направих така, че да остана последен и Стивънс ме погледна без учудване, когато казах:

— Бих искал да ти задам един въпрос, ако не възразяваш.

Той се усмихна едва забележимо.

— Така предполагам — рече. — Коледа е хубаво време за въпроси.

В една стая от лявата страна на коридора, в която никога не съм влизал, тиктакаше мелодично старинен часовник; така звучеше отминаващото време. Долавях мириса на стара кожа, насмолено дърво и много по слабо — на одеколона на Стивънс.

— Но трябва да ви предупредя — добави Стивънс, когато навън се надигна нов порив на вятъра, — по-добре да не питате много. Ако държите да идвате тук.

— Затръшва ли се вратата за тези, които питат много? — Затръшване на вратата не беше изразът, който исках да употребя, но беше най-близо до него.

— Не — каза Стивънс тихо и вежливо както винаги. — Те просто не си отиват.

Отвърнах на погледа му и усетих как ледена тръпка полази по гърба ми. Като че огромна, студена, невидима ръка мина по гръбнака ми. Неволно си спомних за онези странни неясни удари, които чух една вечер от горния етаж и много пъти съм се чудил колко ли стаи има горе.

— Ако имате още въпроси, мистър Адли, може би е по-добре да питате. Събирането свърши...

— И ви предстои дълго пътуване с влак? — попитах, а Стивънс само ме погледна невъзмутимо. — Добре — рекох. — В тази библиотека има книги, които не мога да намеря никъде — нито в нюйоркската публична библиотека, нито в каталозите на антикварните

търговци, които прегледах, нито сред новите книги. Билиардната маса в малката зала е на „Норд“. Никога не съм чувал за такъв клон, затова се обадох на „Интърнейшънъл Трейдмарк Къмишън“. Има две компании „Норд“: едната произвежда ски, другата — дървено кухненско обзавеждане. Музикалният автомат в голямата зала е „Сийфронт“, а в ИТК е регистрирана „Сийбърг“, но не и „Сийфронт“.

— И какъв е въпросът ви, мистър Адли?

Гласът му беше все така мек, но в очите му имаше нещо ужасно. Не, ако трябва да бъда точен, то беше не само в очите му, ужасът, който изпитах, се просмукваше във въздуха около мен. Настойчивото тиктакане, което идеше от стаята вляво, вече не беше движение на махалото на старинен часовник. Това бяха трополящите стъпки на екзекутора, който се взира в поведението към ешафода осъден. Мирисът на кожа и смола стана по-остър, по-заплашителен, и когато се надигна нов див порив на вятъра, за миг си помислих, че външната врата ще се отвори и пред мен ще се открие не Трийсет и пета улица а мрачният пейзаж на Кларк Аштън Смит, където резките силуети на пречупени дървета изпъкват на безжизнения хоризонт, под който двойното слънце залязва в страховит червен блясък.

Той знаеше какво искам да питам, прочетох го в сивите му очи.

Откъде идват тези неща? — исках да го попитам. — О, зная откъде идваш ти, Стивънс. Този акцент не е от Измерение X, той си е чист бруклински. Само че къде отиваш? Какво е направило очите и лицето ти да изглеждат неподвластни на времето? И още нещо, Стивънс...

... къде сме сега, ТОЧНО В ТОЗИ МИГ?

Той очакваше въпроса ми.

Отворих уста и въпросът, който излезе от нея, беше:

— Има ли много стаи горе?

— Да, сър — каза той и очите му не изпуснаха моите. — Твърде много. Човек може да се изгуби. Всъщност хората се изгубват. Понякога ми се струва, че вървят е километри през стаи и коридори.

— А има ли входи и изходи?

Веждите му леко се повдигнаха.

— Да. Входи и изходи.

Той все още чакаше, но вече го поразпитах много, струва ми се, и бях стигнал до ръба на нещо, от което можех да полудея.

— Благодаря, Стивънс.

— Няма защо, сър.

Той ми подаде палтото и аз го облякох.

— Ще има ли нови приказки?

— Тук *винаги* има нови приказки, сър.

Оная вечер отмина, а моята памет не е станала по-добра оттогава (обратното би било невярно), но помня съвсем ясно обзелият ме ужас, когато Стивънс отвори широко дъбовата врата. Помня хладната сигурност, че ще видя чужд пейзаж, напукан и пъклен под кървавата светлина на двойното слънце; то може да залезе и да донесе непрогледен мрак, който да продължи час, десет часа, десет хиляди години. Не мога да го обясня, но тоя свят съществува, казвам ви. Сигурен съм в това, както Емлин Маккарън е сигурен, че откъснатата глава на Сандра Стансфийлд дишала. В тази безкрайна секунда си помислих, че вратата ще се отвори, Стивънс ще ме изхвърли и ще щракне след мен резето... завинаги.

Вместо това видях Трийсет и пета улица и радиотаксито до бордюра, което изхвърляше от ауспуха си виолетови кълба дим. Усетих пълно облекчение.

— Да, винаги ще има нови приказки — повтори Стивънс. — Лека нощ, сър.

Винаги нови приказки.

И наистина имаше. Един ден, много скоро, ще ви разкажа някоя друга.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.